

شرکت بیمه پاسارگاد

مرکز آموزش بیمه عمر و تامین آتیه

منابع آزمون آیین نامه ۹۶ بیمه مرکزی

بیمه های عمر و مقررات مربوطه

فهرست مطالب

۲	آشنایی با انواع بیمه عمر
۴	۱- بیمه عمر به شرط فوت
۷	۲- بیمه عمر به شرط حیات
۸	۳- بیمه عمر ترکیبی (مختلط فوت و حیات)
۲۴	۴- بیمه های مستمری
۲۶	دلایل نیاز مبرم افراد جامعه به برخورداری از پوشش بیمه عمر
۲۹	عوامل خرید بیمه عمر
۳۱	بررسی فرم پیشنهاد بیمه عمر
۳۳	صدور بیمه عمر
۳۴	نحوه اعلام خسارت و مراحل پرداخت آن؛ مدارک و مستندات لازم
۳۵	خودکشی در بیمه های عمر
۳۶	عملیات اتکایی بیمه های عمر و سرمایه گذاری
۳۷	معافیت مالیاتی سرمایه فوت بیمه عمر
۳۷	قانون انحصار وراثت

آشنایی با انواع بیمه عمر

انواع بیمه عمر

- ۱- بیمه عمر به شرط فوت
۲. بیمه عمر به شرط حیات
۳. بیمه عمر ترکیبی (مختلط فوت و حیات)
۴. بیمه های مستمری

۱- بیمه عمر به شرط فوت

انواع بیمه های عمر به شرط فوت

الف) بیمه عمر ساده زمانی

ب) بیمه تمام عمر

ج) بیمه تمام عمر با محدودیت پرداخت حق بیمه

د) بیمه عمر با سرمایه صعودی یا نزولی

ه) بیمه عمر مانده بدهکار

۲- بیمه عمر به شرط حیات

۳. بیمه عمر ترکیبی (مختلط فوت و حیات)

انواع بیمه های ترکیبی

الف) بیمه عمر و پس انداز

ب) بیمه عمر و سرمایه گذاری

الف) بیمه عمر و پس انداز

۱- پوشش های اضافی بیمه عمر و پس انداز

۱-۱ پوشش افزایش سرمایه فوت در صورت فوت به علت حادثه

۲-۱ پوشش معافیت از پرداخت حق بیمه در صورت از کارافتادگی کامل و دائم

۳-۱ بیماری

- اندوخته بیمه نامه عمر و پس انداز

- نقاط ضعف بیمه عمر و پس انداز

* تورم (افزایش سطح عمومی قیمت ها)

* عدم انعطاف پذیری

* محدودیت سنی

ب) بیمه عمر و سرمایه گذاری

- مزایای بیمه عمر و سرمایه گذاری

۱- پوشش های اضافی بیمه عمر و سرمایه گذاری

۱-۱ پوشش پرداخت چهار برابر سرمایه فوت در صورت فوت به علت حادثه

۲-۱ معافیت از پرداخت حق بیمه در صورت ازکارافتادگی کامل و دائم

۳-۱ پوشش بیماری ها

- نحوه پرداخت حق بیمه در بیمه عمر و سرمایه گذاری

- پرداختی های بیمه گر در عمر و سرمایه گذاری

- مکانیزم عملیات بیمه گر در بیمه عمر و سرمایه گذاری

- بیمه عمر و سرمایه گذاری مشترک

- بیمه عمر و سرمایه گذاری گروهی

۴. بیمه های مستمری

- بیمه های مستمری ثابت و متغیر

- بیمه مستمری تضمینی

- بیمه مستمری مشترک

- بیمه مستمری بیماران خاص

۱- بیمه عمر به شرط فوت

در این نوع بیمه عمر، تعهد بیمه گر تنها در خصوص فوت بیمه شده است و اگر او زنده بماند، بیمه گر تعهدی در قبال بیمه نامه نخواهد داشت. به این نوع بیمه عمر، بیمه خطر فوت هم گفته می شود که انواع مختلفی دارد. از مهم ترین آنها می توان به این موارد اشاره کرد:

(الف) بیمه عمر ساده زمانی

(ب) بیمه تمام عمر

(ج) بیمه تمام عمر با محدودیت پرداخت حق بیمه

(د) بیمه عمر با سرمایه صعودی یا نزولی

(ه) بیمه عمر مانده بدهکار

(الف) بیمه عمر ساده زمانی

در این بیمه عمر که از انواع بیمه های عمر به شرط فوت است، بیمه گر برای یک دوره مشخص مثلا ۱۰ ساله، فوت بیمه شده را برای سرمایه تعیین شده در بیمه نامه تحت پوشش قرار می دهد. نکته اینکه تعهد بیمه گر تنها در صورتی است که بیمه شده در طول مدت اعتبار بیمه نامه فوت کند و اگر چنین نشود و بیمه شده در انتهای مدت بیمه نامه در قید حیات باشد، بیمه گر تعهدی نخواهد داشت. حق بیمه این نوع بیمه نامه اصطلاحا مصرفی است؛ یعنی این بیمه نامه فاقد اندوخته ریاضی بوده و کل حق بیمه های پرداختی بیمه گذار صرف مکانیزم بیمه می شود؛ بنابراین در صورت حیات پس از انقضای بیمه نامه چون خطر موضوع بیمه نامه که خطر فوت است اتفاق نیفتاده، لذا تعهد بیمه گر پایان پذیرفته و حق بیمه های پرداختی از سوی بیمه گذار نیز کاملا صرف شده و قابل استرداد به او نیست.

مثلا فرد ۴۸ ساله ای را در نظر بگیرید که خود را برای مدت ۱۵ سال برای سرمایه ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال تحت پوشش بیمه عمر به شرط فوت قرار می دهد. بیمه گر پس از دریافت فرم پرسشنامه که جزء لاینفک بیمه نامه به حساب می آید اطلاعات بیمه شده را بررسی کرده و در صورت وجود سلامتی، بیمه شده را برای مدت ۱۵ سال یعنی تا ۶۳ سالگی برای سرمایه ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال تحت پوشش قرارداده و حق بیمه ۲۰/۷۹۰/۰۰۰ ریال را طبق جدول ذیل اعلام می نماید:

حق بیمه یکجا برای سرمایه ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال

سن بیمه شده	بیمه عمر ۱۵ ساله	بیمه عمر ۲۰ ساله
۲۰	۱۶۰/۱۸۰	۱۴۲/۱۰۰
۳۰	۲۰۹/۵۰۰	۱۸۴/۰۰۰
۴۰	۲۹۰/۱۰۰	۲۵۴/۶۰۰
۵۰	۴۱۵/۸۰۰	۳۶۹/۱۰۰

با وجود این پس از پرداخت اولین قسط حق بیمه، تعهد بیمه گر رسماً شروع و بیمه نامه از درجه اعتبار برخوردار می شود؛ لذا اگر در خلال این ۱۵ سال بیمه شده فوت کند، بیمه گر مبلغ ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال بدون کسر مالیات بر ارث و سایر کسورات قانونی، تماماً در وجه ذی نفع یا ذی نفعان بیمه نامه پرداخت می نماید. حال اگر ۱۵ سال مدت اعتبار بیمه نامه سپری شده و بیمه شده در قید حیات باشد بیمه گر تعهدی در پرداخت وجه به بیمه گذار یا شخص دیگری ندارد. همان طور که ملاحظه می کنید این بیمه برای افرادی مناسب است که وضعیت معیشتی خانواده آنها پس از فوت سرپرست با سختی بسیاری مواجه می شود، لذا مثلاً افرادی که مشاغل آزاد دارند لازم است حداقل یک بیمه عمر ساده زمانی داشته باشند.

ب) بیمه تمام عمر

مهم ترین وجه تمایز بیمه تمام عمر این است که در آن، تعهد بیمه گر در بازه زمانی خاصی قرار ندارد و از صدور بیمه نامه شروع و تا زمان فوت بیمه شده، در هر زمان که باشد، ادامه می یابد. به این ترتیب بیمه گذار تا پایان عمر بیمه شده باید مبالغ حق بیمه را به طور مرتب به بیمه گر پرداخت نماید. جدول این بیمه نامه به این شرح است:

سن	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰
حق بیمه سالانه به ازای هر ریال ۱۰/۰۰۰/۰۰۰	۱۱۳/۰۰۰	۱۴۷/۷۰۰	۲۱۰/۷۰۰	۳۲۲/۹۰۰	۵۲۶/۴۰۰

برای مثال اگر فردی ۲۰ ساله متقاضی اخذ پوشش بیمه تمام عمر برای سرمایه ای معادل ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد، باید مادام العمر، سالانه مبلغ ۵/۶۷۵/۰۰۰ ریال را در وجه بیمه گر بپردازد. به این ترتیب بلافاصله پس از فوت (چه در ۲۱ سالگی و چه در مثلاً ۹۰ سالگی) بیمه گر مبلغ ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال را در وجه ذی نفعان بیمه نامه می پردازد.

بدیهی است هرچه سن بیمه شده در ابتدای بیمه نامه بیشتر باشد، ریسک فوت او نیز بالاتر است و در نتیجه حق بیمه پرداختی او افزایش می یابد. در مقابل، افرادی که سن کمتری دارند به دو دلیل حق بیمه کمتری پرداخت می کنند. دلیل اول اینکه سن کم آنها، ریسک فوت شان را کاهش می دهد و حق بیمه نیز کاهش می یابد.

دلیل دوم اینکه این افراد چون از سن کم شروع به پرداخت حق بیمه کرده اند، شرکت بیمه سال های زیادی از آنان حق بیمه دریافت خواهد کرد. تجمع مبالغ دریافتی بابت حق بیمه، منافی را برای بیمه گر حاصل می کند که او را قادر می سازد بتواند حق بیمه را کاهش دهد.

ج) بیمه تمام عمر با محدودیت پرداخت حق بیمه

این نوع بیمه عمر همچون حالت قبلی است با این تفاوت که بیمه گذار پس از مدت معینی مثلاً ۱۵ یا ۲۰ سال، پرداخت حق بیمه را قطع می کند ولی بیمه گر تعهد خود را همچنان تا زمان فوت بیمه شده، ادامه می دهد. بالتبع حق بیمه این حالت، از حالت قبلی بیشتر است زیرا بیمه گذار مبالغ محدودتری را نسبت به حالت قبل به بیمه گر پرداخت می کند.

در حالت قبلی حق بیمه پرداختی بیمه گذار بدون محدودیت تا پایان بیمه نامه (فوت بیمه شده) ادامه داشت، لکن در این حالت حق بیمه محدود به دوره مشخصی است که در بیمه نامه قید می شود. ضمن اینکه در همین حالت نیز حق بیمه ۱۵ ساله نسبت به ۲۰ ساله بیشتر است. نمونه جدول بیمه تمام عمر با محدودیت پرداخت حق بیمه به ازای ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال سرمایه به این صورت است:

سن / مدت	۱۵ سال	۲۰ سال
۲۰	۱۶۰/۸۰۰	۱۴۲/۱۰۰
۳۰	۲۰۹/۵۰۰	۱۸۴/۰۰۰
۴۰	۲۹۰/۱۰۰	۲۵۴/۶۰۰
۵۰	۴۱۵/۸۰۰	۳۶۹/۱۰۰

برای نمونه اگر فرد ۲۰ ساله برای سرمایه ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال اقدام به خرید این بیمه نامه کند و متقاضی پرداخت ۱۵ سال حق بیمه باشد، باید به مدت ۱۵ سال، سالانه مبلغ ۸/۰۴۰/۰۰۰ ریال در وجه بیمه گر بپردازد. حال اگر پس از این ۱۵ سال هم فوت کند، بیمه گر مبلغ ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال به ذی نفعان می پردازد. این در حالی است که جمع مبالغ پرداختی بیمه گذار ۱۲۰/۶۰۰/۰۰۰ ریال است.

د) بیمه عمر با سرمایه صعودی یا نزولی

در این نوع بیمه که از انواع بیمه های عمر به شرط فوت به شمار می رود، سرمایه مورد تعهد بیمه گر سالانه افزایش یا کاهش می یابد. به این ترتیب که در حالت صعودی اگر فردی برای مدت ۱۰ سال خود را برای سرمایه ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال تحت پوشش قرارداد دهد، سرمایه بیمه عمر او در سال اول معادل یک دهم کل سرمایه، یعنی ۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و در سال دوم معادل دو دهم، یعنی ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ... تا اینکه در سال دهم معادل تمام سرمایه یا به عبارتی ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال است. معمولاً افرادی که سنین پایین تری دارند از این بیمه استفاده می کنند زیرا در سال های ابتدایی بیمه نامه که تعهد بیمه گر کمتر از سال های پایانی آن است، ریسک فوت بیمه شده نیز کم است. در نتیجه تعهد بیمه گر در سال های زیادی از بیمه نامه کم است، بیمه گذاران در این بیمه عمر حق بیمه کمتری را نسبت به بیمه عمر ساده زمانی که سرمایه ثابت دارد پرداخت می کنند. در مقابل افرادی هستند که بنا به شرایط خود ترجیح می دهند سرمایه نزولی داشته باشند. لازم به ذکر است این افراد نیز نسبت به بیمه عمر ساده زمانی حق بیمه کمتر پرداخت می کنند زیرا به هر حال هرچه به انتهای بیمه نامه نزدیک شویم سرمایه مورد تعهد بیمه گر کاهش یافته و بیمه گر مبالغ کمتری را صرف فوت می کند.

در یک بیمه نامه عمر ۱۰ ساله با سرمایه نزولی، سرمایه بیمه نامه برای سال اول معادل تمام سرمایه فوت؛ مثلاً ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال، در سال دوم معادل ۹/۱۰ سرمایه فوت؛ یعنی ۴۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال، در سال سوم معادل ۸/۱۰ سرمایه فوت؛ یعنی ۴۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ... تا پایان مدت بیمه نامه که سرمایه فوت صفر شده و تعهد بیمه گر پایان می پذیرد. این نوع بیمه های عمر که سرمایه صعودی یا نزولی دارند یا کلاً بیمه هایی که حالت های خاصی دارند معمولاً کمتر استفاده می شوند. موارد استفاده اینگونه بیمه نامه ها با شرایط خاص بیمه گذاران است. ممکن است بیمه گذاری با توجه به شرایط خاص خود اقدام به خرید این بیمه نامه ها بنماید؛ به هر حال پویایی یک صنعت در آن است که برای تمام سلیقه ها کالا یا خدماتی را عرضه کند.

ه) بیمه عمر مانده بدهکار

این نوع بیمه عمر از انواع بیمه عمر با سرمایه نزولی بوده و امروز بسیار رایج است. تمام افرادی که از مراکز اعتباری و بانک ها و ... اقدام به دریافت وام می نمایند، در قبال وجوهی که به عنوان وام دریافت می کنند، معمولاً وثیقه ای ملکی به همراه ضمانت ضامن، و ... تسلیم وام دهنده می کنند تا پس از تسویه اقساط وام، سند خود را اصطلاحاً فک رهن نمایند. حال اگر در حین مدت بازپرداخت اقساط وام فوت کنند

و بازماندگان قادر به پرداخت اقساط نباشند، وام دهنده از محل تضمین ها به خصوص وثیقه ملکی، طلب خود را وصول می کند. این امر علاوه بر آسیب های مالی ناشی از فقدان سرپرست خانواده که به بازماندگان او وارد شده است، مشکلات بیشتری را نیز گریبان گیر بازماندگان می سازد. در این گونه موارد، وام گیرنده می تواند با پرداخت حق بیمه ای ناچیز خود را به نفع وام دهنده (ذی نفع مثلا بانک باشد) تحت پوشش بیمه عمر قرار دهد تا اگر در حین مدت بازپرداخت وام فوت کند، بیمه گر کل مانده بدهی او را به صورت یکجا به وام دهنده پرداخت کند. در این صورت وثیقه ملکی نیز فک رهن خواهد شد. در بیمه عمر مانده بدهکار، سن بیمه شده به علاوه مدت بیمه نامه نباید از ۷۰ سال تجاوز کند. اگر بیمه نامه عمر مانده بدهکار به صورت گروهی نیز صادر شود، میانگین سنی افراد به علاوه مدت بیمه نامه ملاک است. همچنین اگر پرداخت حق بیمه به صورت سالانه باشد، مدت پرداخت حق بیمه دو سوم مدت وام است.

۲. بیمه عمر به شرط حیات

امروزه حیات در سنین بالا نوعی تهدید به حساب می آید؛ به بیان دیگر اگر افراد در سنین جوانی و میان سالی به فکر دوران کهولت خود نباشند و منابع مالی مورد نیاز آن دوران را تامین نکنند، در صورت حیات در سنین بالا مثلا ۶۰ سال به بعد که توانایی فعالیت همچون گذشته را نداشته و در نتیجه درآمد کمتری دارند و از طرفی هزینه های بالاتری همچون هزینه های درمانی و ... به علاوه تورم، سطح عمومی هزینه های آنها را افزایش داده است، از لحاظ مالی با مشکلات عدیده ای مواجه خواهند شد که در نهایت نمی توانند از دوران کهولت خود لذت ببرند. در همین راستا بیمه های عمر به شرط حیات به گونه ای طراحی شده اند که افراد در سنین میان سالی اقدام به خرید آن کنند و برای یک دوره زمانی مثلا ۱۰ یا ۲۰ ساله خود را تحت پوشش این نوع بیمه قرار می دهند. اساس کار شبیه بیمه های عمر به شرط فوت است با این تغییر که در آنجا خطر فوت موضوع بیمه نامه بود و در اینجا حیات موضوع بیمه نامه است؛ یعنی تعهد بیمه گر زمانی است که بیمه شده در انتهای مدت اعتبار بیمه نامه در قید حیات باشد. در این صورت بیمه گر مبلغ قابل توجهی را در اختیار بیمه گذار قرار می دهد تا با استفاده از آن بتواند برخی از هزینه های دوران کهولت خود را که هزینه های هنگفتی هم هست، جبران نمایند. در حقیقت نوعی سرمایه گذاری است با فرق اینکه مبالغ حق بیمه پرداختی بیمه گذار به مراتب کمتر از سرمایه گذاری فرد در بانک است چراکه در سرمایه گذاری بانکی، حتی اگر فرد فوت کند، وراثت او پس از انحصار وراثت به بانک مراجعه نموده و به نسبت سهم الارث از ماترک متوفی مبالغ سرمایه گذاری و سود متعلقه را پس از کسر مالیات بر ارث دریافت می نمایند. حال اینکه در بیمه عمر به شرط حیات، تعهد بیمه گر با فوت بیمه شده در طول مدت بیمه نامه پایان می پذیرد. در این صورت مبالغ حق بیمه های پرداختی بیمه گذار قابل استرداد نیست لذا اگر مثلا سرمایه گذاری ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریالی فرد (الف) در بانک پس از مدت ۱۰ سال به ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال برسد، سرمایه پرداختی بیمه گر به فرد (ب) که حق بیمه ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریالی برای بیمه عمر به شرط حیات پرداخت نموده پس از مدت ۱۰ سال و در صورت حیات بیمه شده، مثلا ۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال خواهد بود.

عملیات بیمه گر به لحاظ حرفه ای در این نوع بیمه نامه با سایر بیمه نامه ها متفاوت است زیرا بیمه گر در سایر بیمه نامه ها با توجه به مکانیزم بیمه گری که در شکل توضیح داده شده، عمل کرده و خسارت احتمالی را از محل تجمیع حق بیمه های دریافتی پرداخت می کند، حال اینکه در بیمه عمر به شرط حیات، سرمایه پرداختی بیمه گر در انتهای مدت بیمه نامه و در صورت حیات بیمه شده باید از محل حق بیمه های پرداختی بیمه گذار تامین شود. لذا بیمه گر در طول مدت بیمه نامه سعی می کند با حق بیمه های پرداختی بیمه گذار فعالیت های اقتصادی انجام دهد و با پرداخت سود به اندوخته بیمه نامه، این اندوخته را تقویت کند تا در انتهای مدت بیمه نامه بتواند سرمایه مورد تعهد خود را به بیمه گذار پرداخت کند.

سرمایه گذاری بیمه گر در بیمه های عمر به شرط حیات و کلا در بیمه های عمر که ذخیره ریاضی داشته باشند، طبق مصوبات شورای عالی بیمه باید در بازارهای خاصی صورت گیرد که مهم ترین این بازارها عبارتند از: سپرده گذاری در بانک، خرید سهام در بازار بورس اوراق بهادار،

سرمایه گذاری در ساخت و ساز و.../ این محدودیت اعمال شده برای سرمایه گذاری بیمه گران، بازده سرمایه گذاری آنان را کاهش داده است. البته کشورهای پیشرفته که نظام اقتصاد آزاد دارند، کنترل سرمایه گذاری شرکت های بیمه را از طریق کنترل توانگری مالی بیمه گران انجام می دهند. در این کشورها بیمه گرانی که توان مالی مناسب و ظرفیت های بالقوه نسبتا قبال قبولی داشته باشند محدودیت کمتری برای سرمایه گذاری خواهند داشت. بدیهی است که این توانایی و ظرفیت بالقوه ریسک سرمایه گذاری این بیمه گران را تا حد زیادی کاهش می دهد اما در ایران چون توانگری مالی کنترل نمی شود، از ابزارهای نظام برنامه ریزی و محدودیت های آیین نامه ای استفاده می شود. شرکت های بیمه باید با توجه به کوچک و بزرگ بودن شرکت، سودده یا زیان ده بودن، بدهکار یا بستانکار بودن، با تجربه یا تازه کار بودن و پریسک یا کم ریسک بودن شرکت های بیمه، طبقه بندی شده و هرچه رتبه مناسب تری داشته باشند، از محدودیت کمتری برای سرمایه گذاری برخوردار می شوند. طبیعی است که در کشورهایی که بازار پول و سرمایه در آنها از ثبات لازم اقتصادی برخوردار نباشد، بیمه گران در سرمایه گذاری های خود با مشکل مواجه می شوند و در نتیجه به سختی می توانند از عهده تعهدات خود در بیمه عمر به شرط حیات برآیند؛ لذا در این کشورها بیمه گران ترجیح می دهند این نوع بیمه را وارد بازار ننمایند.

در ایران نیز بیمه عمر به شرط حیات اگرچه طبق مصوبات شورای عالی بیمه معتبر شناخته شده و شرایط عمومی آن هم تنظیم شده اما بیمه گران ترجیح داده اند که توان شبکه فروش خود را روی سایر بیمه های عمر متمرکز کنند. این امر باعث شده تا بازار بیمه ای جمهوری اسلامی ایران، بیمه عمر به شرط حیات را در پرتقوی بیمه گران خود مشاهده نکند. این در حالی است که ظرفیت بیمه های عمر به شرط حیات برای تنوع بخشیدن به بازار بیمه عمر بسیار ظرفیت بالا و قدرتمندی است. جهت روشن شدن بیشتر مطلب لازمست به یک نمونه از جدیدترین بیمه های عمر به شرط حیات که در کشورهای اروپایی و پیشرو در صنعت بیمه ارائه می شود اشاره شود.

یکی از انواع بیمه های به شرط حیات بیمه ای است که طی آن کارکنان یک مجموعه (خصوصی یا دولتی) در زمان فعالیت و دوران خدمتشان حق بیمه ای را به صورت ماهانه به بیمه گر می پردازند که عمدتا از فیش حقوقی افراد کسر شده و به حسات بیمه گر منظور می شود. در عوض بیمه گر تعهد می کند که در صورت حیات بیمه شده پس از مدت خدمت، یعنی در آستانه بازنشستگی؛ سالانه بیمه شده را به همراه یک نفر از نزدیکان او (به انتخاب خود بیمه شده) به یک مسافرت خارج از کشور برده و به مدت یکماه به جز هزینه خرید کالا و سوغات و سایر هزینه های شخصی، تمامی هزینه های رفت و برگشت، اسکان در هتل، گردش و تفریح، بازدید از مناطق توریستی، غذا و ... را بپردازد. بیمه شدگان حتی در انتخاب کشورهای مقصد نیز آزادانه عمل نموده و در ابتدای مدت بیمه نامه با انتخاب هر گروه از کشورهای مقصد، حق بیمه متفاوتی نیز پرداخت می کنند. به نظر شما اگر چنین بیمه ای در کشور ما وجود داشته باشد ضریب نفوذ بیمه عمر در صنعت بیمه ما چقدر تغییر می کند؟

۳. بیمه عمر ترکیبی (مختلط فوت و حیات)

هریک از بیمه های عمر ذکر شده، یعنی بیمه عمر به شرط فوت و بیمه عمر به شرط حیات به تنهایی بخشی از ریسک افراد را پوشش می دهند، یعنی بیمه عمر به شرط فوت، تنها فوت افراد را مدنظر قرار می دهد و به زنده ماندن توجهی ندارد و بیمه عمر به شرط حیات بالعکس. یعنی صرف نظر از فوت بیمه شده تنها زنده ماندن او را می بیند. این موضوع در بیمه های اموال طبیعی است و هر شاخه ای تنها خطرات خاصی را تحت پوشش قرار می دهد مثلا تعهدات بیمه گر در بیمه بدنه اتومبیل با بیمه شخص ثالث متفاوت است، هرچند که مورد بیمه در دو بیمه نامه یکی باشد، لکن در بیمه های اشخاص و مخصوصا بیمه عمر اگر بتوان هر دو خطر فوت و حیات را در قالب یک بیمه نامه واحد ارائه نمود، جذابیت بیمه نامه افزایش می یابد و در نتیجه بیمه گذاران اشتیاق بیشتری نسبت به تهیه پوشش بیمه ای برای خود و خانواده

نشان می دهند. از این رو متخصصان صنعت بیمه با تلفیق این دو شاخه بیمه ای، بیمه عمر جدیدی را تحت عنوان بیمه عمر ترکیبی یا بیمه عمر مختلط فوت و حیات، طراحی و به بازار عرضه نمودند.

با این توصیف بیمه عمر ترکیبی یا مختلط، بیمه ای است که بیمه گر یک دوره زمانی، مثلا ۲۰ ساله را در نظر می گیرد و در طول مدت این ۲۰ سال خطر فوت بیمه شده را به نفع ذی نفعان تحت پوشش قرار می دهد. این بخشی از تعهد بیمه گر است زیرا زمانی که بیمه شده در انتهای مدت اعتبار بیمه نامه در قید حیات باشد، بخش دوم تعهد فعال شده و بیمه گر سرمایه قابل توجهی را که حاصل ذخیره ریاضی بیمه نامه است در اختیار بیمه گذار (یا ذی نفع در صورت حیات که در ابتدای بیمه نامه از سوی بیمه گذار در فرم پیشنهاد معرفی شده است) قرار می دهد. به این ترتیب انگیزه افراد برای تهیه این پوشش بیمه ای افزایش می یابد چراکه با خرید یک بیمه نامه، پوشش بیمه ای برای هر دو خطر فوت و حیات را تامین می نمایند، به عبارت دیگر افراد ممکن است در سایر بیمه نامه های خود از قبیل بیمه اتومبیل، آتش سوزی، مسئولیت و... هیچ گاه خسارت ندیده و در نتیجه از خدمات بیمه ای آن در بخش پرداخت خسارت استفاده نکنند، اما تنها شاخه ای در صنعت بیمه که افراد حتما از بیمه گر مبالغی را دریافت می کنند، بیمه های عمر ترکیبی است چراکه بیمه شده این بیمه نامه در انتهای مدت قرارداد، یا در قید حیات است یا قبلا فوت شده است. اگر فوت شده باشد سرمایه فوت او به ذی نفع بیمه نامه پرداخت می شود و اگر زنده باشد سرمایه حیات او از سوی بیمه گر پرداخت می شود، بنابراین بیمه عمر ترکیبی تنها بیمه ای است که بیمه گر به صورت ۱۰۰ درصد مبالغی را تحت عنوان سرمایه فوت یا حیات از بابت این بیمه نامه پرداخت می کند.

حق بیمه دریافتی بیمه گر در این بیمه نامه جمع حق بیمه های عمر به شرط فوت و عمر به شرط حیات است یعنی مثلا اگر حق بیمه عمر به شرط فوت فرد الف A ریال و حق بیمه عمر به شرط حیات همان فرد B ریال باشد، بیمه گر با دریافت مبلغ A+B ریال هر دو خطر فوت و حیات را در قالب یک بیمه نامه پوشش می دهد.

انواع بیمه های ترکیبی

الف) بیمه عمر و پس انداز

ب) بیمه عمر و سرمایه گذاری

اکثر قریب به اتفاق بیمه نامه های عمر رایج، از انواع بیمه عمر ترکیبی است. از مهم ترین آنها می توان به بیمه عمر و سرمایه گذاری، بیمه عمر و پس انداز، بیمه مهریه، بیمه جهیزیه، بیمه عمر و تامین آتیه، بیمه عمر مستمری خانوادگی، بیمه عمر و سرمایه فرزندان و از این قبیل اشاره نمود. لکن تمامی انواع یادشده ذخیره ریاضی را به عنوان مشخصی مثلا جهیزیه تخصیص داده اند. البته تفاوت های جزئی ماهوی نیز در بین آنها دیده می شود. برای نمونه در بیمه عمر مستمری خانوادگی، مدت بیمه ۵ سال بیشتر از مدت پرداخت حق بیمه است مثلا اگر بیمه نامه ۱۵ ساله باشد، بیمه گذار تا ۱۰ سال حق بیمه پرداخت کرده و در مدت بیمه نامه اگر فوت کند سالانه ۱۰ درصد سرمایه فوت به عنوان مستمری خانوادگی به ذی نفعان قابل پرداخت است یا اینکه در بیمه عمر و سرمایه فرزندان به محض فوت بیمه شده (که معمولا بیمه گذار و سرپرست خانواده هم هست) پرداخت حق بیمه قطع شده ولی بیمه گر در انتهای مدت بیمه نامه سرمایه را در اختیار فرزندان قرار می دهد. حتی اگر بیمه شده در قید حیات هم باشد سرمایه بیمه نامه پس از انقضای آن در وجه فرزندان قابل پرداخت است.

بنابراین، گونه های مختلف بیمه عمر که به اجمال اشاره شد، همگی به نوعی زیرشاخه ای از بیمه عمر و پس انداز است. بیمه ای که اخیرا با اصلاح نقاط ضعف خود جای خود را به بیمه عمر و سرمایه گذاری داده و از سید خدمات بیمه گران خارج شده است. در این بخش به توصیف این دو نمونه مهم و فرآگیر بیمه های عمر ترکیبی یعنی بیمه عمر و پس انداز و سپس بیمه عمر و سرمایه گذاری می پردازیم.

الف) بیمه عمر و پس انداز

یکی از رایج ترین انواع بیمه های عمر ترکیبی، بیمه عمر و پس انداز است. این بیمه نامه به نوعی طراحی شده که افراد بالای ۱۵ سال تا سن ۶۵ سالگی می توانند طبق شرایط خاصی اقدام به خرید این بیمه نامه نمایند. اساس این طرح به این صورت است که بیمه گذار پس از تکمیل فرم پیشنهاد و تایید آن از سوی خود و شخص بیمه شده، بیمه شده را برای مدت معینی تحت پوشش بیمه عمر و پس انداز قرار می دهد. سپس برای سهولت در پرداخت حق بیمه، بیمه گر دفترچه یا برگه ای را در اختیار بیمه گذار قرار می دهد تا با مراجعه ماهانه یا سه ماهه یا ۶ ماهه یا سالانه به بانک (حضوری، اینترنتی، عابربانک و همراه بانک) بتواند قسط حق بیمه خود را پرداخت کند. بنابراین پس از واریز اولین قسط حق بیمه، تعهد بیمه گر رسماً آغاز می شود و تا تپایان قرارداد ادامه می یابد. سرمایه مورد تعهد بیمه گر نیز در بیمه نامه قید شده است. برای نمونه بیمه نامه ای ۱۵ ساله با سرمایه ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال را برای بیمه شده ای با سن ۲۵ سال در نظر بگیرید. حق بیمه این بیمه نامه از طریق جدولی شبیه جدول ذیل تعیین می شود:

سن بیمه شده	بیمه نامه ۵ ساله	بیمه نامه ۱۰ ساله	بیمه نامه ۱۵ ساله
۲۰	۱۲۱/۶۰۰	۴۳/۷۰۰	۲۰/۴۰۰
۳۰	۱۲۱/۷۰۰	۴۳/۹۰۰	۲۰/۷۰۰
۴۰	۱۲۲/۴۰۰	۴۴/۹۰۰	۲۳/۱۰۰
۵۰	۱۲۴/۵۰۰	۴۷/۷۰۰	۲۷/۴۰۰
۶۰	۱۲۹/۱۰۰	۵۳/۶۰۰	...
۶۵	۱۳۲/۴۰۰

همانطور که ملاحظه می کنید میزان حق بیمه با سن بیمه شده رابطه مستقیم دارد یعنی هرچه سن بیمه شده زیادت باشد، میزان حق بیمه نیز بیشتر است. لذا در بیمه عمر، سن افراد ملاک اصلی محاسبه حق بیمه است. البته مواردی از قبیل چاقی بیش از حد، فشارخون بالا و از این قبیل می تواند نرخ حق بیمه را تغییر دهد.

حالا میزان حق بیمه تعیین شده و مطابق با آن، دفترچه اقساط حق بیمه در اختیار بیمه گذار قرار می گیرد. این به آن معناست که اگر بیمه شده در طول مدت قرارداد حتی پس از واریز اولین قسط ماهانه ۴۱۴/۰۰۰ ریالی حق بیمه فوت کند، سرمایه بیمه نامه که ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال است بدون کسر مالیات در وجه ذی نفع بیمه نامه پرداخت می شود اما اگر بیمه شده در طول مدت اعتبار بیمه نامه فوت نکند و در پایان این مدت در قید حیات باشد بیمه گر همان مبلغ ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال را تحت عنوان سرمایه حیات پرداخت می نماید. علاوه بر این مبلغ، بیمه گران مبالغی را هم تحت عنوان مشارکت بیمه گذار در منافع بیمه گر پرداخت می نمایند.

این در حالی است که بیمه گذار در طول مدت این ۱۵ سال تنها مبلغ ۷۴/۵۳۰/۰۰۰ ریال را آن هم به صورت ماهانه پرداخت کرده است. به این ترتیب هم نوعی پس انداز انجام شده که بیمه گر با انجام سرمایه گذاری های خود مبلغی هم به عنوان سود به آن اضافه کرده و ۷۴/۵۳۰/۰۰۰

ریال را به حداقل ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال رسانده است، هم بیمه شده تحت پوشش بیمه عمر قرار داشته و در صورت فوت احتمالی او ذی نفعان بیمه نامه مستحق دریافت ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال بوده اند.

۱- پوشش های اضافی بیمه عمر و پس انداز

بیمه عمر و پس انداز علاوه بر نقاط ضعفی که دارد و در ادامه به آنها اشاره خواهیم کرد، به تنهایی جذابیت نسبتا خوبی دارد. این جذابیت نسبت به بیمه های عمر به شرط فوت یا حیات بیشتر است، چون بیمه گذار احساس می کند حتما مبالغی بیش از حق بیمه های پرداختی خود را دریافت خواهد کرد، چه در صورت فوت بیمه شده و چه در صورت حیات او.

در بین بیمه های بازرگانی، بیمه عمر مختلط تنها رشته ای بیمه ای است که بیمه گر در آن قطعا مبلغی را تحت عنوان غرامت فوت در صورت فوت بیمه شده یا سرمایه حیات در صورت زنده ماندن او پرداخت می کند.

در سایر رشته های بیمه ای ایفای تعهد بیمه گر مشروط به رخ دادن خطر موضوع بیمه است، مثلا در بیمه عمر به شرط فوت، اگر بیمه شده در انتهای مدت بیمه نامه در قید حیات باشد بیمه گر هیچگونه پرداختی نخواهد داشت اما در بیمه های عمر ترکیبی حتما مبالغی از سوی بیمه گر پرداخت می شود، چراکه به جز زنده ماندن یا فوت افراد پس از مدت بیمه نامه حالت دیگری برای آنها متصور نیست و در هر دو صورت منافع بیمه نامه شامل ذی نفعان در صورت فوت یا حیات بیمه نامه خواهد شد. اما با این حال بیمه گران سعی در افزایش جذابیت این بیمه نامه داشته و پوشش هایی را تحت عنوان پوشش های اضافی به بیمه نامه پیوست نموده اند که بیمه گذار در صورت تمایل می تواند نسبت به خرید این پوشش ها اقدام نماید.

این پوشش ها که به تبع خرید بیمه عمر و پس انداز ارائه می شوند، به پوشش های تبعی نیز معروفند، بنابراین به تنهایی نمی توانند خریداری شوند و حتما باید در ضمن خرید بیمه عمر و پس انداز خریداری شوند:

۱-۱ پوشش افزایش سرمایه فوت در صورت فوت به علت حادثه

بیمه های عمر و مخصوصا بیمه های عمر ترکیبی مثل بیمه عمر و پس انداز مختص میان سالان نبوده و جوانان نیز می توانند از مزایای آن استفاده نمایند. اتفاقا برخورداری جوانان از پوشش ها و مزایای این بیمه نامه به دلیل شروع زندگی و وجود تأمینی مناسب برای خانواده ای که به تازگی تشکیل شده است، لازم و ضروری به نظر می رسد.

اما جوانان با توجه به سن پایینی که دارند ریسک فوت را کمتر احساس می کنند و اگر هم فوت را نزدیک و ملموس ببینند وقوع آن را بر اثر حادثه ناگهانی می دانند.

پس چه بهتر است که بتوانیم در صورت فوت به علت حادثه که برای جوانان ملموس تر از فوت طبیعی است سرمایه بیشتری را اختصاص دهیم. از طرف دیگر زمانی که فوت به علت حادثه باشد، چون یکی از خصوصیات حادثه ناگهانی بودن آن است و قابل پیش بینی نیست، صدمات مالی که به خانواده و بازماندگان متوفی می رسد بسیار بالاست، چراکه با افزایش سن افراد یا بیمار بودن آنها برای مدت طولانی، می توان منابع مالی مورد اطمینانی برای بازماندگان ایجاد کرد.

اما در صورت فوت به علت حادثه بازماندگان متوفی به یکباره با مشکلات عدیده مالی مواجه می شوند. وجود این موارد باعث می شود بیمه گران در صورت فوت به علت حادثه، سرمایه بیمه عمر را تقویت نمایند تا صدمات مالی بازماندگان بیمه شده متوفی به حداقل ممکن برسد.

به همین منظور بیمه گر با دریافت حق بیمه اضافی، تعهد می نماید در صورت فوت بیمه شده به علت حادثه تا دو برابر سرمایه فوت را به ذی نفع بپردازد، مثلا در نمونه فوق اگر بیمه شده حتی در ماه اول بیمه نامه به علت حادثه فوت کند، بیمه گر به جای ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال ۴۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال به او می پردازد، مشروط به اینکه بیمه گذار در ابتدای عقد قرارداد بیمه، حق بیمه اضافی موبوط به این پوشش را پرداخت کرده باشد. این افزایش سرمایه ناشی از فوت به علت حادثه، بیمه نامه را جذاب تر می نماید و افراد را برای خرید بیمه نامه بیش از پیش تهییج می کند.

۱-۲ پوشش معافیت از پرداخت حق بیمه در صورت از کارافتادگی کامل و دائم

شخصیت بیمه گذار جنبه مالی دارد، به این معنا که بیمه گذار، پرداخت کننده حق بیمه به بیمه گر است. در حقیقت، بیمه گذار طرف مالی بیمه گر در پرداخت حق بیمه، دریافت وام از محل اندوخته بیمه نامه و... به حساب می آید. در بیمه های اشخاص، بیمه گذار می تواند بیمه شده هم باشد، یعنی پوشش بیمه ای را برای خودش بخرد. در این صورت هم پرداخت کننده حق بیمه به بیمه گر است و هم کسی است که موضوع بیمه نامه در رابطه با او تنظیم شده است و خطر فوت یا حیات او تحت پوشش قرار گرفته است. در چنین حالتی سوال مطرح می شود و اگر به هر دلیلی در طول مدت بیمه نامه، بیمه شده دچار ازکارافتادگی شود، آن هم از نوع کامل و دام، به نحوی که قادر به انجام فعالیت روزانه نباشد و در نتیجه درآمدی هم نداشته باشد، تکلیف حق بیمه اقساط بیمه نامه چیست؟ چه کسی باید مبالغ حق بیمه را به بیمه گر پرداخت نماید؟

برای حل این مشکل، بیمه گران پوششی را به بیمه نامه عمر و پس انداز اضافه نمودند که با استفاده از آن در صورت پرداخت حق بیمه اضافی مربوط به این پوشش و جاری بودن اعتبار آن، اگر بیمه شده (که در اینجا بیمه گذار هم هست) در طول مدت بیمه نامه و البته تا ۶۰ سالگی حتی پس از پرداخت اولین قسط، به طور کامل و دائم ازکارافتاده شود، تا پایان مدت بیمه نامه از پرداخت حق بیمه معاف می شود. البته این به معنای حذف پوشش بیمه عمر نیست و سرمایه فوت در صورت فوت بیمه شده به ذی نفع پرداخت می شود. جالب اینجاست که حتی سرمایه حیات نیز پس از سپری شدن مدت بیمه نامه و در صورت حیات بیمه شده به ایشان (یا ذی نفع، در صورت حیات بیمه شده) تعلق می گیرد. آنچه اتفاق افتاده این است که عملا بیمه گذار به دلیل ازکارافتادگی و عدم توانایی پرداخت حق بیمه از انجام این امر معاف شده است. البته این به شرطی است که در ابتدا حق بیمه اضافی مربوط به این پوشش را پرداخت کرده باشد.

در ضمن ارائه این پوشش در بیمه نامه هایی که بیمه گذار و بیمه شده یکی نیستند، منطقی به نظر نمی رسد زیرا در این بیمه نامه ها در صورت ازکارافتادگی بیمه شده، بیمه گذار که تاکنون حق بیمه را پرداخت کرده از این پس نیز قادر به پرداخت حق بیمه است. به همین علت در این بیمه نامه ها بیمه گر حق بیمه اضافی این پوشش را دریافت نکرده و در نتیجه خود پوشش را نیز ارائه نمی کند، بنابراین پوشش معافیت از پرداخت حق بیمه در صورت ازکارافتادگی، مخصوص آن دسته از بیمه نامه های عمر و پس انداز است که بیمه گذار و بیمه شده در آنها یک نفر باشند.

ارائه دو پوشش ذکر شده به بیمه نامه عمر و پس انداز، حق بیمه اضافی داشته که بیمه گذار می تواند با پرداخت آن و خرید این پوشش ها، بیمه نامه کامل تری را به لحاظ پوشش های بیمه ای برای بیمه شده تهیه نماید.

حق بیمه اضافی مربوط به این دو پوشش (پرداخت دو برابر سرمایه فوت بر اثر حادثه و معافیت از پرداخت حق بیمه در صورت ازکارافتادگی) محاسبه و به اصل حق بیمه اضافه می شود.

۱-۳ بیماری

بیمه عمر و پس انداز علیرغم اینکه در زمره بیمه های عمر است، لیکن به جهت برخورداری از جذابیت فزون تر، پوشش هایی را از قبیل حادثه، به خود اضافه کرده که در زمره سایر انواع بیمه اشخاص است. بنابراین می توان برای تکمیل بیشتر بیمه عمر، از سایر بخشهای بیمه اشخاص نیز وام گرفت. با این مقدمه یکی از خطراتی که عمر را تهدید می کند و وجود آن می تواند به تکامل بیشتر بیمه عمر کمک کند، خطر بیماری های صعب العلاج یا امراض خاص است. البته بیماری های این بخش شمول زیادی ندارند و تنها می توانند بیماری هایی باشند که عمر افراد را بیشتر تهدید کرده، خطر فوت را افزایش دهد. از جمله این بیماری ها می توان به سکته قلبی، سکته مغزی، سرطان، جراحی قلب و پیوند اعضای اصلی بدن اشاره کرد. در بیمه عمر و پس انداز، پوششی با عنوان بیماری ها وجود ندارد و این موضوع به نوعی این بیمه نمه را با نقصان مواجه ساخته است.

همانگونه که اشاره شد، وجود این نقاط ضعف باعث شده تا بیمه گران مطرح در کشورهای پیشرفته این بیمه نامه را از سبد خدمات بیمه ای خود خارج و نسخه های جدید و به روز آن را وارد بازار نمایند.

این نسخه ها با برطرف نمودن نقاط ضعف بیمه عمر و پس انداز و با پاسخ گویی به نیاز بازار، سهم عمده پرتفوی بیمه گران در بخش بیمه های عمر را به خود اختصاص داده اند. از رایج ترین این نوع نسخه ها می توان به طرح جهانی بیمه عمر که با نام بیمه عمر و سرمایه گذاری مشهور است اشاره کرد. در ادامه بیمه عمر و سرمایه گذاری را با ذکر شرایط و مشخصات، بررسی خواهیم کرد.

اندوخته بیمه نامه عمر و پس انداز

بیمه های عمر از نوع مختلط فوت و حیات، علاوه بر تعهد پرداخت سرمایه فوت در صورت فوت بیمه شده به ذی نفع یا ذی نفعان، در صورت حیات بیمه شده نیز مبلغ سرمایه را تحت عنوان سرمایه حیات به ذی نفع پرداخت می کند. این در حالی است که بیمه گذار در طول مدت بیمه نامه، مبالغ به مراتب کمتری را پرداخت کرده است.

از منظر اصول بیمه ای، خطری می تواند تحت پوشش قرار گیرد که احتمال رخ دادن آن قطعی یا محال نباشد. به زبان علم آمار، ارائه پوشش بیمه برای خطری است که احتمال اتفاق افتادن آن بین صفر و یک باشد. با وجود این در بیمه عمر و پس انداز احتمال اتفاق افتادن خطر بیمه نامه ۱۰۰ درصد است و بیمه گر یقیناً مبالغی را تحت عنوان سرمایه فوت یا حیات پرداخت می کند. می خواهیم ببینیم بیمه گر در عملیات بیمه ای بیمه عمر و پس انداز به چه ترتیب عمل کرده تا بتواند تعهدات خود را در این رشته اجرا کند.

حق بیمه ای که بیمه گر در عمر و پس انداز و کلا در بیمه های مختلط دریافت میکند از سه بخش اصلی تشکیل شده است :

(۱) حق بیمه عمر به شرط فوت

(۲) حق بیمه عمر به شرط حیات

(۳) هزینه ها

هزینه ها شامل : هزینه های صدور بیمه نامه، هزینه های اداری، کارمزد نمایندگی

نقاط ضعف بیمه عمر و پس انداز

صرف نظر از مزایا و محاسن بیمه عمر و پس انداز که از عمده ترین آنها می توان به ایجاد پس انداز، تهیه پوشش بیمه برای تنها ریسک حتمی الوقوع (فوت یا حیات)، تامین خانواده در صورت فوت سرپرست، تشکیل سرمایه برای تامین هزینه های دوران کهنولت، استفاده از مزایای پوشش های اضافی و.... اشاره کرد، نقاط ضعفی هم در این بیمه به چشم می خورد. البته برخی بیمه گران سعی کرده اند که این نقاط ضعف را در محصول خود به حداقل برسانند. امروزه محصول جدید بیمه عمر به نام بیمه عمر و سرمایه گذاری به این نقاط ضعف پوشش مناسب داده است، لکن برخی بیمه گران هنوز هم در سبد بیمه ای خود بیمه عمر و پس انداز را ارائه می دهند. در ادامه به مشروح نقاط ضعف بیمه عمر و پس انداز می پردازیم:

* تورم (افزایش سطح عمومی قیمت ها)

این بیمه محصول زمانی است که تورم به نرخ امروز در جهان اقتصاد وجود نداشت، لذا تعیین یک سرمایه و یک حق بیمه حتی برای مدت طولانی، مثلا ۱۰ یا ۱۵ ساله نیز جذاب بود اما با وجود تورم امروز دنیا، تعیین یک سرمایه هرچند هم که در حال حاضر جذاب و ارزشمند باشد، پس از گذشت مدت بیمه نامه که عموما ۱۰ یا ۱۵ سال است ارزش خود را از دست خواهد داد. به بیان دیگر، تورم، اثر بیمه نامه را که همان تامین منابع مالی برای خانواده در صورت فوت بیمه شده یا تشکیل سرمایه برای بیمه شده در انتهای مدت بیمه نامه است، به کلی از بین می برد. در موارد عینی در سال های گذشته، بیمه گذارانی بودند که قبلا بیمه عمر و پس انداز را تهیه نموده و پس از سپری شدن مدت آن، برای دریافت سرمایه حیات به بیمه گر مراجعه می کردند. هنگام دریافت سرمایه حیات خود، اذعان می کردند که سرمایه ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریالی ۱۵ سال پیش که بیمه نامه را آغاز کرده بودند بسیار باارزش بوده و حتی برای دریافت و صرف آن نیز برنامه هایی داشتند. حال که برای دریافت آن مراجعه نمودند به اندازه ای ارزش خود را از دست داده که حتی به صرف یکی از برنامه های مالی هم نمی رسد. این در حالی بود که حق بیمه های سال ها و ماه های آخر نیز بسیار بی ارزش شده بود و بیمه گذار باید ماهانه برای پرداخت مبلغ ناچیزی به بانک مراجعه نموده و هر سال هم با مراجعه به شعبه بیمه گر، دفترچه اقساط خود را تمدید نماید.

اتفاقا یکی از مهم ترین عللی که باعث شده بیمه های عمر نتوانند نقش واقعی خود را در بازار بیمه ایران ایفا نمایند، بروز تورم دو رقمی است. به زبانی ساده تر اگر کسی بر اساس برآوردهای امروز اقدام به خرید بیمه نامه عمری مثلا با ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال نماید و معتقد باشد که این مبلغ در حال حاضر برای جبران خسارات مالی ناشی از فقدان وی برای خانواده اش کافی خواهد بود، به طور قطع این ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال پس از ۵، ۱۰ یا ۱۵ سال دیگر با توجه به نرخ تورم جاری در کشور، به هیچ وجه کافی نخواهد بود و بدین ترتیب اولین وظیفه بیمه عمر که همانا ایجاد آسایش خیال در بیمه گذار است تحقق نخواهد یافت. لذا اصلی ترین نقطه ضعف بیمه عمر و پس انداز تورم اقتصادی جامعه است که اثر مالی بیمه نامه را تا حدی می کاهش.

* عدم انعطاف پذیری

به محض صدور بیمه عمر و پس انداز، شرایط بیمه نامه بسته شده و بیمه گر امکان اعمال تغییر در مفاد و شرایط بیمه نامه را ندارد. از آنجا که زندگی امروز بشر همواره با تغییرات عمده روبروست، شرایط بیمه نامه باید به نحوی باشد که بیمه گذار بتواند در طول مدت بیمه نامه، بیمه عمر خود را با تغییراتی که در زندگی اش اتفاق افتاده است، همسو نماید. مثلا بیمه گذاری را در نظر بگیرید که به هر دلیلی قادر به پرداخت میزان حق بیمه ای که تاکنون پرداخت می کرده، نیست. از طرفی مایل به فسخ قرارداد و عقد مجدد آن با شرایط جدید نیز نیست، چراکه ممکن است در ابتدای بیمه نامه بوده و جمع مبالغ پرداختی بابت حق بیمه، از ارزش باخرید بیمه نامه کمتر باشد. در این مواقع تکلیف

بیمه گذار چیست؟ آیا بیمه نامه ای که ایجاد شده تا موجب آرامش افراد باشد، باید به نحوی باشد که برای افراد تشویق خیال به همراه داشته باشد و آنها را به سختی بیندازد؟

* محدودیت سنی

این مساله را که در بیمه های عمر به دلیل کنترل ریسک، وجود یک سقف سنی الزامی است می توان پذیرفت. مثلا می توان گفت افراد تا ۷۰ سالگی می توانند تحت پوشش بیمه عمر باشند. این یعنی نهایت سن بیمه شده در انتهای مدت بیمه نامه نباید از ۷۰ سال تجاوز نماید. مثلا فرد ۶۰ ساله نمی تواند بیش از ۱۰ سال تحت پوشش قرار بگیرد. این موضوع کاملا طبیعی و منطقی است، البته اینکه این عدد ۷۰ باشد یا عدد دیگری، بستگی به جداول مرگ و میر و همچنین سایر محاسبات اکچوئران دارد. اما آنچه در بیمه عمر و پس انداز یافت می شود این است که حد پایین محدودیت سنی ۱۵ سال بوده و افراد زیر ۱۵ سال نیم توانند تحت پوشش بیمه عمر قرار گیرند. یکی از مهم ترین دلایل بیمه گران برای عدم ارائه پوشش به کودکان زیر ۱۵ سال این است که این کودکان توانایی مقابله با خطرات را ندارند. دیگر اینکه به دلیل عدم یادگیری در سنین پایین، امکان مواجهه آنان با خطر، نسبت به بزرگسالان بیشتر است. برای مثال یک کودک ۵ ساله امکان دارد با دیدن یک تصویر جذاب با رنگ های تند در آن سوی خیابان به وسط خیابان بدود بدون اینکه به عبور و مرور اتومبیل ها دقت کند. این موارد ریسک بیمه گر را افزایش می دهد.

اما از طرفی بیمه های عمر ترکیبی که سرمایه حیات را نیز پرداخت می کنند، می توانند با ارائه پوشش به کودکان، آنها را از سنین پایین بیمه کنند و در انتهای مدت قرارداد که سن آنها به جوانی رسیده و انواع و اقسام هزینه ها از قبیل هزینه ادامه تحصیل، ازدواج، مسکن، جهیزیه و... گریبانگیر والدین آنهاست، سرمایه ای را جهت جبران بخشی از این هزینه ها پرداخت نمایند. با این عمل قطعا انگیزه والدین برای تهیه پوشش بیمه ای برای کودکان افزایش یافته و این امر، حجم پرتفوی بیمه گر را زیاد کرده و در نهایت ذخایر او را تقویت می کند. حال اگر در این بین کودکان به دلیل بی توجهی ناشی از کم سن و سالی بر اثر حوادث جان خود را از دست دادند، بیمه گر طبق مکانیزم بیمه از محل جمع حق بیمه های دریافتی می تواند خسارت را پرداخت نماید. لذا اینکه کودکان در بیمه عمر و پس انداز نمی توانند به عنوان بیمه شده قرارداد باشند، یکی از نقاط ضعف بیمه نامه است. فراموش نکنیم در صنعت بیمه با احتمال پیشامد خطر بین صفر و یک، هر خطری را می توان بیمه کرد، مشروط به اینکه بیمه گذار بتواند حق بیمه آن را پرداخت نماید.

ب) بیمه عمر و سرمایه گذاری

آنچه بر همگی آشکار و مسلم است این است که زندگی انسان همواره توأم با ریسک و مواجهه با خطراتی است که متوجه عمر آدمی هستند. نوع زندگی انسان نیز بر حسب کار، سن و وقایع غیرقابل پیش بینی به شکلی است که نمی تواند پیش بینی کند که عمرش چگونه خاتمه می یابد. همچنین هر کسی در هر موقعیت اجتماعی و اقتصادی که باشد همواره با بیماری، حادثه و مشکلات گوناگونی که ممکن است آسایش و آرامش زندگی خود و خانواده اش را به خطر اندازد مواجه خواهد بود. از آنجا که همه ما در جستجوی آسودگی خیال هستیم، اضطراب، آشفتگی، نگرانی از آینده خود یا افراد تحت تکفل، حادثه و مرگ و... پدیده هایی هستند که زندگی انسانها را تهدید می کنند. افراد یک جامعه نگرانی های خاص خود را از آینده دارند. نگرانی از آینده کودکی تازه متولد شده و تشکیل پشتوانه های مالی برای او، نگرانی از پیری و تشکیل سرمایه ای برای تفریح و لذت بردن از زندگی در دوران پیری و سرانجام نگرانی از مرگ ناگهانی و بی سرپرست ماندن خانواده و داشتن سرمایه ای برای تامین آینده آنها و ... از مهم ترین این نگرانی هاست.

طرح بیمه عمر و سرمایه گذاری با سامان بخشیدن به این نگرانی ها که همانا رسالت او در صنعت بیمه است و نیز با برطرف نمودن نقاط ضعف بیمه عمر و پس انداز امکان استفاده بیمه شده، بیمه گذار و ذی نفعان بیمه نامه از پوشش های متنوع بیمه ای را فراهم نموده است. این طرح را که از طرح های نوین بیمه عمر در سطح جهان به شمار می رود، در سال ۱۳۸۳ برای اولین بار شرکت سهامی بیمه کارآفرین، در بازار بیمه کشورمان عرضه کرد. تولید این بیمه در صنعت بیمه ما، باعث شد تا سایر بیمه گران با گذشت ۲ سال کم کم به فکر طراحی این بیمه نامه افتاده و بیمه عمر و پس انداز را از سبد خدمات بیمه ای خود خارج نمایند. در حال حاضر اکثر بیمه گران با استفاده از این طرح، رونقی در پرتفوی بیمه های عمر خود ایجاد نموده و سهمی از بازار این رشته را به خود اختصاص داده اند.

مزایای بیمه عمر و سرمایه گذاری

همانطور که قبلا اشاره شد، تورم اقتصادی بزرگ ترین و اساسی ترین نقطه ضعف بیمه عمر و پس انداز بود به نحوی که پس از گذشت چندین سال از شروع بیمه نامه، حق بیمه پرداختی بیمه گذار به بیمه گر و نیز سرمایه بیمه نامه ارزش ابتدایی خود را از دست می داد. در بیمه عمر و سرمایه گذاری این معضل با در نظر گرفتن ضرایب تعدیل برای حق بیمه و سرمایه، تا حد زیادی برطرف شده است. به این معنا که بیمه گذار به منظور مقابله با اثر تورم بر بیمه نامه به اختیار خود ضریبی را در بازه ای معین مثلا بین ۰ تا ۲۰ درصد به عنوان ضریب تعدیل حق بیمه و سرمایه در نظر می گیرد. مثلا بیمه گذاری که حق بیمه سالانه ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال را برای سرمایه ای معادل ۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال با ضریب تعدیل ۱۰ درصد انتخاب می کند برای پرداخت قسط دوم حق بیمه در سال آینده باید ۱۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال پرداخت کند. این در حالی است که سرمایه بیمه نامه در سال دوم از ۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال به ۲۷۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال رسیده که می توان گفت با تورم جاری اقتصاد کشور، ارزش بیمه نامه هم رشد کرده است. شایان ذکر است که نرخ تعدیل حق بیمه و سرمایه الزاما یکی نیست و می تواند متغیر باشد.

گفتیم تعدیل سرمایه فوت بیمه عمر می تواند ارزش بیمه نامه را با ارزش روز جلو ببرد. همچنین هرچه ضریب تعدیل سرمایه بیشتر باشد نمودار با شیب بیشتری رشد خواهد کرد. در این حالت سرمایه سال های آینده بالاتر رفته و حق بیمه بیشتری صرف خطر فوت می شود و به دنبال آن حق بیمه کمتری وارد اندوخته شده و اندوخته کاهش می یابد. بنابراین ضریب تعدیل سرمایه با ارزش اندوخته بیمه نامه نسبت معکوس دارد. به بیان دیگر انتظار می رود هرچه ضریب تعدیل سرمایه افزایش یابد، ارزش اندوخته بیمه عمر کاهش یابد.

از طرفی چون خطر فوت فزاینده است و با افزایش سن بیمه شده در طول مدت بیمه نامه، احتمال وقوع این خطر افزایش می یابد لذا حق بیمه در هر سال برای ریسک تشدید شده بیشتر از سال قبل خواهد بود که این به تنهایی می تواند باعث کاهش ذخیره بیمه نامه شود. این موضوع در کنار افزایش سرمایه فوت سالانه، ذخیره بیمه نامه را کاهش می دهد اما به دلیل اهمیت و ضرورت افزایش سرمایه بیمه نامه معمولا پیشنهاد می شود سرمایه فوت با ضریبی نزدیک به نرخ تورم جاری اقتصاد افزایش یابد.

صرف نظر از سرمایه تعدیل شده، حق بیمه نیز اگر ثابت بماند در سال های آینده ارزش خود را از دست خواهد داد. در مقابل اگر حق بیمه پرداختی بیمه گذار نیز تعدیل داشته باشد، علاوه بر حفظ ارزش حق بیمه در سال های آتی، میزان اندوخته نیز رشد فزاینده تری خواهد داشت، زیرا افزایش مبلغ حق بیمه بر اثر ضریب تعدیل، در میان ریسک فوت بیمه شده تاثیری نداشته و به حساب خطر فوت صرف نمی شود. بنابراین مستقیما به حساب اندوخته رفته و موجودی اندوخته را تقویت می کند. حال هرچه این ضریب تعدیل بیشتر باشد، شیب منحنی نیز بیشتر می شود و در نتیجه مبلغ اندوخته بیمه نامه افزایش می یابد. پس می توان گفت میزان ضریب تعدیل حق بیمه با میزان حساب اندوخته بیمه عمر رابطه مستقیم دارد.

اگر حق بیمه ثابت هم باشد منحنی اندوخته شیب مثبت و فزاینده خواهد داشت. دلیل امر همان فرمول ریاضی بیمه عمر و پس انداز (i+1) به توان n است که در مدیریت مالی به نام عامل بهره مرکب شناخته می شود. این عامل با در نظر گرفتن نرخ بهره و زمان سپری شده از بیمه نامه، اندوخته را خاصه در سال های آخر افزایش می دهد.

یک مزیت بیمه عمر و سرمایه گذاری این است که انعطاف پذیری اش نسبت به بیمه عمر و پس انداز بسیار بالاست. بیمه گذار در طول مدت اعتبار بیمه نامه می تواند در مفاد آن تغییر ایجاد کند و بیمه عمر خود را با توجه به نیاز خود در هر برهه از زمان بازسازی کند. مثلا حق بیمه و سرمایه را افزایش یا کاهش دهد، در صورت قادر یا مایل نبودن به پرداخت حق بیمه و البته در صورت کافی بودن موجودی اندوخته، می تواند حق بیمه سالانه خود را پرداخت نکند که به نوعی برداشت از محل اندوخته بیمه نامه به حساب می آید، با توجه به شرایط اقتصادی روز و نرخ بهره جاری در نظام اقتصادی کشور می تواند ضرایب تعدیل حق بیمه و سرمایه را در طول مدت بیمه نامه تغییر دهد، مدت زمان بیمه نامه را کاهش یا افزایش دهد، ذی نفعان فوت بیمه شده را با اعلام موافقت کتبی بیمه شده تغییر دهد، حتی خود بیمه گذار را نیز با حضور بیمه گذار در محل بیمه گر و اعلام موافقت تغییر دهد و...

همچنین در بیمه عمر و سرمایه گذاری پوشش های اضافی بیمه عمر و پس اندازی وجود داشته و علاوه بر آن پوشش بیماری های خاص نیز اضافه شده است. در ادامه مفصلا به پوشش های اضافی این بیمه نامه می پردازیم.

۱- پوشش های اضافی بیمه عمر و سرمایه گذاری

پوشش های اضافی این بیمه نامه همان پوشش های اضافی بیمه عمر و پس انداز است به علاوه پوشش پرداخت سرمایه بیماری های خاص. به این ترتیب بیمه عمر و سرمایه گذاری شامل سه پوشش افزایش سرمایه فوت در صورت فوت به علت حادثه، معافیت از پرداخت حق بیمه در صورت ازکارافتادگی کامل و دائم و پوشش بیماری های خاص است. در این قسمت به صورت اجمالی به معرفی این پوشش ها می پردازیم:

۱-۱ پوشش پرداخت چهار برابر سرمایه فوت در صورت فوت به علت حادثه

این پوشش همانند عمر و پس انداز است با این تفاوت که تعدیلات سرمایه و افزایش سالانه آن، سرمایه فوت به علت حادثه را نیز به صورت فزاینده افزایش می دهد. این افزایش در جدول بیمه عمر و سرمایه گذاری که در ادامه آورده شده، به خوبی نمایان است. همانطور که قبلا نیز عنوان شد بیمه گر بابت ارائه پوشش های اضافی، حق ماه اضافی نیز دریافت می کند. در این پوشش به دلیل اینکه تعهد بیمه گر ارتباط مستقیم با سرمایه اولیه بیمه نامه دارد، ملاک محاسبه حق بیمه سرمایه اولیه بیمه نامه است، لذا برای محاسبه حق بیمه اضافی مربوط به این پوشش، داریم:

شرح	نرخ در هزار
حق بیمه سالانه برای پرداخت ۲ برابر سرمایه در صورت فوت حادثه	۰/۸
حق بیمه سالانه برای پرداخت ۳ برابر سرمایه در صورت فوت حادثه	۱/۶
حق بیمه سالانه برای پرداخت ۴ برابر سرمایه در صورت فوت حادثه	۳/۴

مثلا اگر سرمایه ابتدایی بیمه نامه ای ۲۰۰/۰۰/۰۰۰ ریال بوده و پرداخت چهار برابر آن را در صورت فوت به علت حادثه تقاضا کند، حق بیمه سالانه این پوشش ۴۸۰/۰۰۰ ریال بوده که به حق بیمه اصلی اضافه می شود. لازم به ذکر است سالانه با افزایش میزان سرمایه بر طبق نرخ تعدیل سرمایه، حق بیمه اضافی این پوشش نیز افزایش می یابد. نکته دیگر اینکه سرمایه فوت به علت حادثه این بیمه نامه ۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال است که در صورت فوت، جمع سرمایه فوت به هر علت ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و سرمایه فوت به علت حادثه ۳۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال که معادل ۴۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال یا همان چهاربرابر سرمایه اولیه است به ذی نفع بیمه نامه پرداخت می شود.

۱-۲ معافیت از پرداخت حق بیمه در صورت ازکارافتادگی کامل و دائم

این پوشش همانند بیمه عمر و پس انداز بوده و در صورت بروز ازکارافتادگی کامل و دائم، بیمه گذار از پرداخت حق بیمه های باقیمانده معاف می شود. نکته مهم اینکه ازکارافتادگی در این قسمت باید به صورت کامل و دائم باشد و ازکارافتادگی های ناقص و جزئی شامل این پوشش نمی شوند. منشا بروز ازکارافتادگی آنچنان اهمیتی نداشته و می تواند به علت بیماری یا حادثه باشد. همچنین می تواند به صورت تدریجی به ازکارافتادگی کامل و دائم برسد یا اینکه به صورت ناگهانی دچار این عارضه شود، لیکن زمانی ملاک ایفای تعهد بیمه گر است که بیمه شده به ازکارافتادگی کامل می رسد. چون تعهد بیمه گر در این پوشش مستقیما با میزان حق بیمه ارتباط دارد، لذا ملاک محاسبه حق بیمه اضافی این پوشش همان حق بیمه سالانه است. بنابراین داریم:

سن	نرخ درصد
کمتر از ۳۰ سال	۱/۵ درصد حق بیمه
بین ۳۰ تا ۳۹ سال	۲ درصد حق بیمه
بین ۴۰ تا ۴۹ سال	۲/۵ درصد حق بیمه
بین ۵۰ تا ۵۵ سال	۳ درصد حق بیمه

مثلا اگر بیمه شده ۳۵ سال داشته باشد و حق بیمه سالانه ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال بپردازد، میزان حق بیمه این پوشش اضافی ۱۶۰/۰۰۰ ریال است که باید در وجه بیمه گر پرداخت شود. در این صورت اگر بیمه شده حتی در همان سال اول بیمه نامه بر اثر بیماری یا حادثه ناگهانی دچار ازکارافتادگی کامل و دائم شود از پرداخت مابقی اقساط حق بیمه در سال های بعدی معاف خواهد شد. این در حالی است که در مدت اعتبار بیمه نامه از پوشش بیمه عمر برخوردار بوده و حتی در انتهای آن نیز مبلغ اندوخته نهایی بیمه نامه را دریافت می کند.

۱-۳ پوشش بیماری ها

بیماری هایی که مستقیما یا عمر افراد را تهدید می کنند یا کیفیت زندگی آنها را کاهش می دهند تحت عنوان بیماری های تحت پوشش این بیمه نامه مورد تعهد بیمه گر قرار می گیرند. این بیماری های هگانه عبارتند از: سکتة قلبی، سکتة مغزی، سرطان ها، جراحی باز قلب (کرونر) و پیوند اعضای اصلی بدن. در صورت خرید این پوشش از سوی بیمه گذار و ابتلای بیمه شده حین مدت بیمه نامه، بیمه گر ۳۰ درصد سرمایه فوت آن زمان را پرداخت می نماید. لازم به ذکر است بیمه گران برای کنترل ریسک این پوشش اضافی، دو راهکار اصلی دارند. برخی از بیمه

گران تعداد پرداخت این سرمایه را محدود نموده و در طول مدت بیمه نامه، سرمایه بیماری ها را تنها یکبار یا دو بار پرداخت می کنند. برخی دیگر برای هر پرداخت سقف معینی تعیین می کنند.

نکته مهم اینکه پرداخت غرامت بیمه گر در این قسمت جبران هزینه پزشکی نیست. اساسا دو نوع پرداخت غرامت در بیمه های اشخاص وجود دارد. یکی جبران هزینه های پزشکی است که مجموعه بیمه گران یک رشته (مثلا درمان) نهایتا تنها هزینه های پزشکی بیمه شده را پرداخت می کنند و او را به حالت اقتصادی قبل از بروز بیماری برمی گردانند. حالت دوم پرداخت سرمایه ای است. در این نوع پرداخت، بیمه گر صرفنظر از میزان هزینه های انجام شده از سوی بیمه شده، مبلغی را که تعهد نموده پرداخت می کند. پرداخت غرامت بابت پوشش بیماری های تحت پوشش در بیمه عمر و سرمایه گذاری از این نوع است.

بارائه این پوشش علاوه بر اینکه بیمه گر با اخذ حق بیمه اضافی مربوط به آن و ایجاد یک صندوق، همچون سایر رشته ها ایجاد درآمد می کند، بیمه شده نیز در صورت ابتلا به بیماری های فوق می تواند مبلغ قابل توجهی در اختیار داشته و روند درمانی خود را بهبود ببخشد. این امر صرفنظر از مطلوبیتی که برای بیمه شده دارد، ریسک فوت احتمالی او را کاهش می دهد و در نهایت ضریب اطمینان بیشتری در بخش فوت بیمه شدگان برای بیمه گر ایجاد می کند. حق بیمه اضافی مربوط به این پوشش بسیار ناچیز بوده و در مقابل تعهد بیمه گر بسیار ارزان به نظر می رسد. البته بدیهی است که با افزایش سن، ریسک ابتلای بیمه شده به این بیماری ها افزایش یافته و در نتیجه حق بیمه نیز افزایش می یابد.

مثلا نرخ حق بیمه یک بیمه شده ۳۵ ساله که بیمه نامه ای ۲۰ ساله خریده، ۱/۵۵ خواهد بود (سن در سررسید بیمه نامه ۵۵ است). حال کافی است این نرخ را در سرمایه بیماری های خاص ضرب و بر ۱۰۰۰ تقسیم نماییم. از آنجا که سرمایه بیماری های خاص ۳۰ درصد سرمایه اصلی بیمه نامه است، با فرض سرمایه ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریالی بیمه نامه داریم:

$$\text{سرمایه بیماری های خاص} = \frac{۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ * ۳۰\%}{۱۰۰۰} = ۶۰/۰۰۰/۰۰۰$$

$$\text{حق بیمه سالانه پوشش امراض خاص} = (۱/۵۵ * ۶۰/۰۰۰/۰۰۰) / ۱۰۰۰ = ۹۳/۰۰۰$$

این یعنی بیمه گذار با پرداخت سالانه ۹۳/۰۰۰ ریال می تواند در صورت ابتلا به بیماری های خاص موضوع این بیمه نامه مبلغ ۶۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال به صورت یکجا دریافت نماید. البته سالانه با در نظر گرفتن تعدیل سرمایه و افزایش آن، سرمایه بیماری های خاص نیز افزایش یافته و میزان حق بیمه آن نیز افزایش می یابد.

۲- نحوه پرداخت حق بیمه در بیمه عمر و سرمایه گذاری

دریافت حق بیمه در کل به صورت نقدی است، لکن بیمه گران در برخی از رشته ها مثل مسئولیت یا برخی رشته های بیمه اموال از قبیل آتش سوزی، بدنه اتومبیل و.. در صورت صلاحدید می توانند حق بیمه را به صورت اقساط نیز دریافت نمایند.

عمر به دلیل ماهیتی که داشته و بلندمدت است، قانون گذار در ماده ۵ آیین نامه شماره ۱۳ که مربوط به بیمه عمر است این اجازه را به بیمه گر داده تا در صورت تمایل، اقساط حق بیمه را در بیمه عمر به صورت ماهانه نیز دریافت نماید. از طرفی بیمه گذار مایل است حق بیمه را به صورت ماهانه پرداخت نماید اما پرداخت ماهانه حق بیمه معضلاتی را به همراه دارد که خوشایند بیمه گر و بیمه گذار نیست و اگر بیمه گذار هنگام تکمیل فرم پیشنهاد بیمه نامه از سوی شبکه فروش بیمه گر اعم از نماینده یا بازاریاب با این مشکلات آشنا شود، قطعا ترجیح می دهد حق بیمه خود را به صورت سالیانه پرداخت کند.

این موضوع برای بیمه گر هم مطلوب تر است؛ زیرا اولاً هزینه های اداری خود را کاهش می دهد چون اگر قرار به پرداخت ماهانه حق بیمه باشد بیمه گذار هر سال باید دفترچه اقساطی در اختیار داشته باشد تا با استفاده از آن بتواند به بانک مراجعه و حق بیمه ماهانه خود را بپردازد که هزینه چاپ و توزیع این دفترچه ها و همچنین عملیات مالی پیگیری وصول حق بیمه ها و ... هزینه های هنگفتی را به بار می آورد. ثانیاً زمانی که حق بیمه را به صورت سالیانه دریافت کند، مصارف بیمه ای و حتی سرمایه گذاری را بهتر انجام می دهد. ثالثاً احتمال تاخیر در دریافت حق بیمه و با عدم پرداخت آن بسیار پایین می آید.

برای بیمه گذار نیز بهتر است حق بیمه خود را به صورت سالیانه پرداخت کند. در این صورت اولاً سود بیشتری به اندوخته او پرداخت می شود؛ چون حق بیمه ای را که می توانست در طول ۱۲ ماه بپردازد به صورت یکجا و در ابتدای هر سال پرداخته است؛ لذا بیمه گر کل مبلغ حق بیمه سالیانه را یکجا در چرخه سرمایه گذاری های خود وارد کرده و در نتیجه نسبت به پرداخت ماهانه سود بیشتری می دهد. ثانیاً وقت کمتری از بیمه گذار تصبیغ می شود؛ چون به جای ۱۲ مرتبه مراجعه به بانک در طی سال، تنها یک بار به بانک مراجعه کرده و حق بیمه را پرداخت می کند که آن هم میتواند به صورت الکترونیکی پرداخت گردد. ثالثاً برخورداری از پوشش بیمه ای، با تعلیق بیمه نامه خدشه دار نخواهد شد. طبق شرایط عمومی بیمه عمر، اگر بیمه نامه اقساط عقب افتاده داشته باشد بیمه نامه به تعلیق می رود، خواه عدم پرداخت حق بیمه به دلیل فراموشی بیمه گذار باشد، خواه تعطیلی بانک و مانند اینها. حال بیمه گذاری را تصور کنید که خود بیمه شده هم هست و ماه ها و سال ها حق بیمه خود را به موقع پرداخت کرده است، اما با تنها دو قسط عقب افتاده فوت می کند. در این صورت چون بیمه نامه به حالت تعلیق درآمده است، بیمه گر نمی تواند سرمایه فوت را به ذی نفع بیمه نامه پرداخت کند و عملاً رسالت بیمه عمر بی سرانجام خواهد ماند. در صورتی که با پرداخت سالیانه حق بیمه این معضلات نخواهد بود و در ضمن خود بیمه گذار نیز سود بیشتری را بابت پرداخت یکجای حق بیمه دریافت می نماید.

بیمه گران با آموزش شبکه فروش خود می توانند نمایندگان، کارشناسان و بازاریابان حرفه ای را تربیت کنند و به نحوی وارد بازار نمایند که هنگام تکمیل فرم پیشنهاد، شرایط بیمه نامه از جمله نحوه تسویه حق بیمه را طوری در نظر بگیرند که بیمه عمر کاملاً با نیاز افراد مطابقت داشته باشد و بیمه گذار را در پرداخت حق بیمه و همچنین ذی نفعان را در دریافت سرمایه فوت با مشکل مواجه نسازد. این موضوع می تواند به افزایش حجم پرتفوی بیمه گران نیز کمک کند.

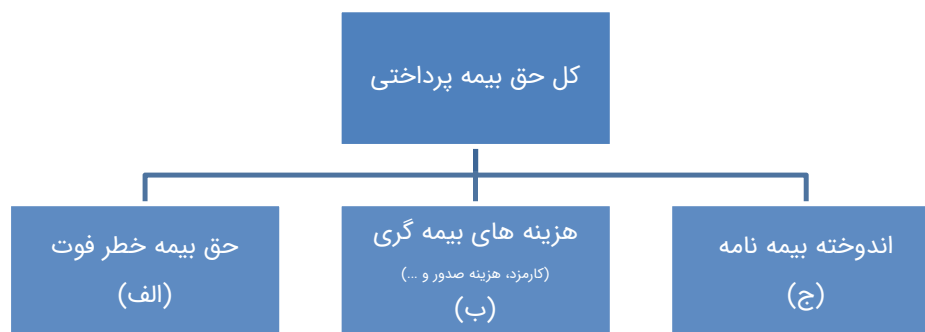
پرداختی های بیمه گر در بیمه عمر و سرمایه گذاری

پرداختی های بیمه گر در این بیمه در صورت فوت بیمه شده یا حیات آن با بیمه عمر و پس انداز تفاوت هایی دارد. در صورت فوت بیمه شده در بیمه عمر و پس انداز، تنها سرمایه فوت پرداخت می شود. در بیمه عمر و سرمایه گذاری علاوه بر سرمایه تعدیل شده فوت، موجودی اندوخته نیز تا سال قبل از فوت محاسبه شده و به همراه سرمایه بیمه عمر به ذی نفع یا ذی نفعان پرداخت می شود. بدیهی است هر چه به انتهای بیمه نامه نزدیک می شویم مبلغ اندوخته بیشتر می شود؛ لذا در صورت فوت بیمه شده در سال های پایانی بیمه نامه مبالغ هنگفتی علاوه بر سرمایه تعدیل شده بیمه عمر تحت عنوان اندوخته بیمه نامه به ذی نفعان قابل پرداخت است.

در صورت حسابت بیمه شده در انتهای مدت بیمه نامه نیز مانند بیمه عمر و پس انداز عمل نمی شود. در آنجا سرمایه ای واحد به عنوان سرمایه بیمه نامه در نظر گرفته شده و در صورت فوت و حیات بیمه شده، همان سرمایه به ذی نفعان پرداخت می شود. البته مبالغی نیز تحت عنوان مشارکت بیمه گذار در منافع بیمه گر نیز قابل پرداخت است. اما در بیمه عمر و سرمایه گذاری مبلغ اندوخته بیمه نامه از سرمایه فوت جداست و هر زمان می تواند با دریافت کل این مبلغ، اندوخته خود را تخلیه و بیمه نامه را فسخ نماید؛ لذا در صورت حیات پس از مدت بیمه نامه کل مبلغ اندوخته که شامل بخشی از حق بیمه ها به علاوه سود متعلقه است، از سوی بیمه گر قابل پرداخت است. بدیهی است که تمام

حق بیمه پرداختی بیمه گذار در حساب اندوخته او نخواهد رفت؛ چرا که بخشی از حق بیمه ها صرف هزینه های بیمه گری از جمله کارمزد نمایندگی، هزینه های اداری و ... می شود و بخشی دیگر نیز صرف خطر فوت بیمه شده می شود. ان بخش از حق بیمه که باقی می ماند به سید سرمایه گذاری بیمه گذار یا همان اندوخته بیمه نامه واریز می شود. سود حاصل از سرمایه گذاری شرکت بیمه نیز به این موجودی تعلق می گیرد. نکته اینکه این اندوخته همانطور که قبلا گفته شد متعلق به جمیع بیمه گذاران بوده است پس ماهیت جمعی دارد.

مکانیزم عملیات بیمه گر در بیمه عمر و سرمایه گذاری به این شرح است:

همانطور که پیش از این عنوان شد، در بیمه عمر و پس انداز، حق بیمه افراد در سنین مختلف متفاوت بود. در بیمه عمر و سرمایه گذاری اگر چه بر طبق ماهیت بیمه عمر، سن بیمه شدگان ملاک محاسبه حق بیمه قرار می گیرد، اما عموماً سن افراد در میزان واریز اصل حق بیمه آنها تغییری ایجاد نمی کند. افراد با هر سنی که تحت پوشش بیمه قرار بگیرند، حق بیمه ثابتی را برای یک سرمایه مشخص پرداخت میکنند، اما در واقع این موجودی اندوخته است که با توجه به سن افراد متفاوت است. بدیهی است هر چه سن افراد بالاتر باشد، خطر فوت نیز احتمال بیشتری دارد و بالتبع حق بیمه بیشتری نیز باید صرف خطر فوت شود؛ لذا مبلغ بیشتری وارد قسمت (الف) شده و در نتیجه سهم قسمت (ج) کمتر می شود. این به آن معناست که مبلغ پرداختی بیمه گر در صورت حیات بیمه شده کمتر میشود؛ بنابراین می توان گفت سن بیمه شده با ارزش اندوخته بیمه عمر و سرمایه گذاری رابطه عکس دارد.

برای مثال فردی (بیمه گذار) را در نظر بگیرید که همسر ۲۶ ساله خود (بیمه شده) را برای مدت ۲۰ سال با سرمایه ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریالی تحت پوشش بیمه عمر و سرمایه گذاری قرارداد و حق بیمه ای سالانه معادل ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال را می پردازد. ضریب تعدیل حق بیمه ۱۰٪ و ضریب تعدیل سرمایه نیز ۵٪ می باشد. صرف نظر از جدول بیمه نامه که همراه با بیمه نامه به همراه با بیمه نامه به بیمه گذار تحویل شده و در آن کلیه ارقام مالی بیمه نامه در طول مدت این ۲۰ سال قید شده است، در پایان بیمه نامه موجودی اندوخته به حدود حدافل ۳/۶۸۳/۵۳۳/۵۲۷ ریال (بصورت علی الحساب) می رسد. این در حالی است که در طول مدت این ۲۰ سال کمتر از یک سوم آن؛ یعنی جمعا مبلغ ۱/۱۴۵/۴۹۹/۹۸۶ ریال پرداخت نموده و در طول این مدت نیز از خدمات و پوشش های بیمه ای برخوردار بوده است. حال اگر با رعایت تمام این شرایط در مورد کاملاً مشابه، تنها سن بیمه شده فرق کرده و به ۵۰ سال افزایش یابد، سرمایه بیمه عمر تغییر نکرده و تنها موجودی اندوخته در انتها به ۲/۸۳۶/۰۵۸/۴۱۱ ریال می رسد که نسبت به بیمه شده ۳۰ ساله ۸۴۷/۴۷۵/۱۱۶ ریال کمتر است.

بیمه عمر و سرمایه گذاری مشترک

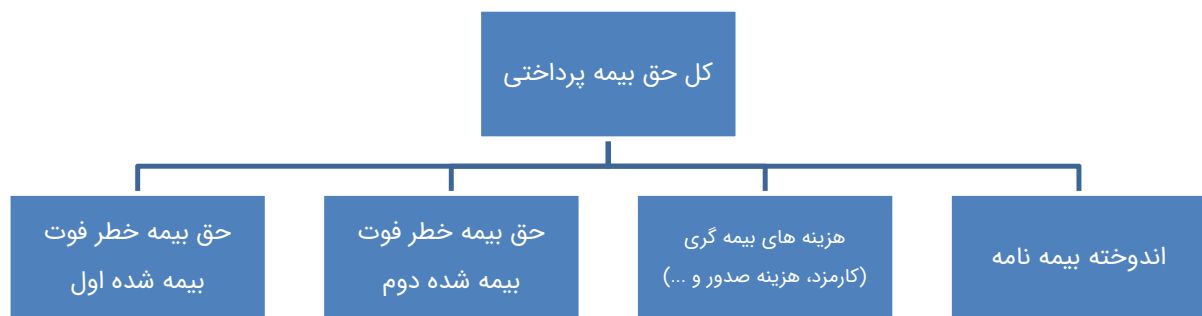
ذخیره ریاضی بیمه های عمر ترکیبی از جمله عمر و سرمایه گذاری این امکان را به بیمه گر می دهد تا بتواند از محل اندوخته بیمه نامه ها استفاده کند و پوشش هایی را برای بیمه شدگان در نظر بگیرد. بیمه گران در بازار بیمه ای امروز که فوق العاده بازار رقابتی است، از این پوشش ها به عنوان ابزاری برای رقابت هم استفاده می کنند.

برخی از بیمه گران حتی حق بیمه مربوط به پوشش های اضافی را نیز از محل اصل حق بیمه تامین می کنند و در نتیجه بابت پوشش های اضافی حق بیمه اضافی دریافت نمی کنند. بدیهی است در این صورت ارزش اندوخته بیمه نامه کاهش می یابد؛ چرا که بخشی از آن صرف تامین پوشش های اضافی بیمه نامه می شود، اما مزیتش این است که حق بیمه تمام افراد با در نظر گرفتن پوشش های اضافی یکسان خواهد بود؛ مثلا در بیمه های عمر و سرمایه گذاری گروهی برای کارکنان یک سازمان، اگر بیمه گر حق بیمه پوشش های اضافی را دریافت کند، به دلیل سن متخلف افراد، حق بیمه ها یکسان نخواهد بود، اما زمانی که حق بیمه مربوط به پوشش های اضافی از محل اصل حق بیمه تامین شود، حق بیمه های دریافتی بیمه گر از تمام افراد یکسان بوده و تفاوت سنی افراد در دریافتی پایان دوره در صورت حیات (ارزش نهایی اندوخته بیمه عمر و سرمایه گذاری) نمایان می شود؛ یعنی هر چه سن افراد بیشتر باشد ارزش نهایی اندوخته بیمه نامه آنها کمتر است.

یکی از پوشش هایی که بیمه گر از محل اندوخته بیمه عمر و سرمایه گذاری تامین میکند این است که علاوه بر بیمه شده اصلی، یک یا چند نفر دیگر (از نزدیکان بیمه شده) را نیز تحت پوشش بیمه عمر قرار دهد. البته این موضوع به تمایل بیمه گر نیز بستگی دارد. بیمه گرانی هستند که تنها بیمه عمر و سرمایه گذاری انفرادی را عرضه میکنند.

لیکن در بیمه عمر و سرمایه گذاری مشترک مثلا شخصی خود را تحت پوشش بیمه عمر و سرمایه گذاری قرار می دهد و این پوشش علاوه بر خود برای همسر و فرزندانش نیز تامین میکند. در این صورت بیمه گذار و بیمه شده اول سرپرست خانواده بوده، بیمه شده دوم نیز همسرش و بیمه شدگان بعدی فرزندانش میباشد. بدیهی است این امر جذابیت بیمه عمر را افزایش میدهد؛ زیرا فرد با پرداخت یک حق بیمه واحد میتواند چند نفر را تحت پوشش قرار دهد. البته در این صورت بیمه نامه یک اندوخته بیشتر نخواهد داشت، لیکن ارزش این اندوخته نسبت به بیمه عمر انفرادی کمتر است.

این کاهش ارزش به دلیل حق بیمه مربوطه به خطر فوت بیمه شده دوم انفرادی کمتر است. این کاهش ارزش به دلیل حق بیمه مربوطه به خطر فوت بیمه شده دوم به بعد است که از محل اصل حق بیمه تامین شده و در نتیجه مبالغ کمتری نسبت به بیمه عمر انفرادی به حساب اندوخته واریز شده و در نتیجه ارزش نهایی آن کاهش می یابد. شکل زیر اثر ورود تنها بیمه شده دوم به حیطه پوشش بیمه گر را نشان میدهد:

در بیمه عمر و سرمایه گذاری مشترک، سرمایه فوت بیمه شدگان می تواند یکسان نباشد. بدیهی است که سرپرست خانواده که مسئولیت تامین مالی خانواده را بر دوش دارد، به داشتن سرمایه فوت بیشتری نسبت به سایر افراد خانواده نیاز دارد؛ بنابراین سرمایه فوت در این بیمه نامه ها با رعایت نرخ و شرایط حق بیمه و سرمایه، میتواند راجع به بیمه شدگان مختلف، متفاوت باشد. همچنین پوشش های اضافی نیز میتواند برای بیمه شده دوم خریداری نشود. بدیهی است تمام این موارد در کنار سن بیمه شده اول و دوم، میزان نهایی حق بیمه سالانه و ارزش نهایی اندوخته را دستخوش تغییرات میکند.

از دیگر موارد حائز اهمیت در بیمه عمر و سرمایه گذاری مشترک، نحوه ارائه پوشش معافیت از پرداخت حق بیمه است. همانگونه که قبلا آموختیم، در بیمه عمر و سرمایه گذاری انفرادی، این پوشش تنها در صورت ازکارافتادگی دائم و کامل بیمه شده ارائه میشود، لیکن در بیمه عمر و سرمایه گذاری مشترک شرایط تا حدود تغییر میکند. به این معنا که اگر بیمه گذار (که خود بیمه شده اول نیز هست)، دچار عارضه ازکارافتادگی کامل و دائم شود؛ مانند بیمه عمر انفرادی، از پرداخت حق بیمه سالهای بعد معاف شده و ضمن برخورداری از پوشش بیمه عمر در دوره مدت بیمه نامه، در صورت حیات نیز با مراجعه به بیمه گر اندوخته بیمه نامه را دریافت می نماید. لازم به توضیح است که اگر بیمه شده اول به بعد (یا بیمه شدگانی غیر از شخص بیمه گذار که مسئول پرداخت حق بیمه است) از کارافتاده شوند؛ همچون بیمه های عمر انفرادی تحت این پوشش قرار ندارند.

تفاوت این پوشش در بیمه عمر مشترک نسبت به انفرادی در این است که اگر بیمه گذار (بیمه شده اول که خود بیمه گذار نیز هست) فوت کند در صورت خرید پوشش معافیت از پرداخت حق بیمه، علاوه بر اینکه سرمایه فوت به ذی نفع پرداخت میشود، بیمه نامه با سایر بیمه شدگان ادامه یافته و آنها از پرداخت حق بیمه معاف خواهند بود. این موضوع جذابیت بیمه عمر مشترک را دو چندان کرده است، چرا که نان آور خانواده نه تنها در صورت فوت، سرمایه ای را برای بازماندگان خود تحصیل نموده بلکه آنها را پس از فوت خود نیز از پوشش بیمه عمر بهره مند ساخته است.

بیمه عمر و سرمایه گذاری گروهی

علاوه بر اینکه بیمه عمر و سرمایه گذاری، بیمه ای است که مورد نیاز تمامی مردم است و افراد جامعه به صورت انفرادی می توانند اقدام به خرید این بیمه نامه نمایند، سازمانها و موسسات و بنگاههای اقتصادی نیز میتوانند پوشش های جامع بیمه ای در بخش بیمه عمر و سرمایه گذاری را برای کارکنان خود تهیه نمایند. ممکن است خرید بیمه عمر و سرمایه گذاری برای کارکنان، در برخی از مولفه های شغلی و حرفه ای آنان نیز موثر باشد. برای نمونه ممکن است رضایت شغلی و یا تعهد سازمانی آنها را افزایش دهد که البته این موارد یکی از مهم ترین اهداف مدیران منابع انسانی سازمان هاست که میتواند افزایش بهره وری نیروی کار را به دنبال داشته باشد. لذا در صورت تهیه پوشش بیمه از سوی کارفرما برای کارکنان خود به این قراردادها، قرارداد بیمه عمر و سرمایه گذاری گروهی می گویند که نسبت به بیمه های انفرادی وجوه افتراقی دارد که در ادامه به آنها می پردازیم.

همانگونه که گفته شد، بیمه عمر و سرمایه گذاری گروهی همچون سایر بیمه های گروهی، از طرف کارفرما برای کارکنان خود تهیه میشود. در حقیقت لفظ گروه زمانی اطلاق میشود که افراد به جز قصد تهیه پوشش بیمه، به منظور امری جداگانه دور هم جمع شده باشند و زیر نظر یک کارفرما باشند. معمولا بیمه گران در این نوع قراردادها روال طبیعی خود را دستخوش تغییراتی می نمایند. مثلا بیمه گری که حق بیمه مربوط به بیمه های عمر و سرمایه گذاری خود را، به دلایلی که پیشتر بیان شد، تنها به صورت سالانه دریافت میکند، در بیمه های عمر و سرمایه گذاری گروهی به دلیل حجم بالای حق بیمه، با دریافت ماهانه حق بیمه نیز موافقت می نماید. دلیل این موافقت علاوه بر حجم حق بیمه دریافتی، این است که معمولات بیمه گذار این قرارداد های گروهی کارفرماست؛ بنابراین کارفرما به صورت ماهانه مبلغ حق بیمه این رشته را

از حقوق کارکنان خود کسر نموده و به بیمه گر پرداخت می نمایند. لذا بیمه گر دغدغه ای برای دریافت اقساط ماهانه حق بیمه و عدم وصول آن به هر دلیل و پیشامدهای بعدی ناشی از عدم پرداخت حق بیمه و ... ندارد.

از دیگر وجوه افتراق بیمه های عمر و سرمایه گذاری گروهی نسبت به انفرادی این است که در بیمه های گروهی اگر حق بیمه از حقوق ماهانه کارکنان کسر نشده و توسط خود کارفرما به بیمه گر پرداخت شود، معمولاً بیمه گذار شخص کارفرماست، لیکن اگر در طول مدت قرارداد، ارتباط کارمند یا کارگر با کارفرما قطع شود، این امکان وجود دارد که بیمه گذار از کارفرما به خود کارمند (بیمه شده) انتقال یابد. در این صورت ادامه پرداخت حق بیمه بر عهده خود شخص بیمه شده یا کارمند سابق است که از این پس به عنوان بیمه گذار در حین اعتبار قرارداد بیمه عمر تغییر یابد، لیکن بیمه شده به هیچ وجه نمیتواند به شخص دیگری تغییر کند. به هر ترتیب اگر بیمه گذار کارفرما باشد، این امکان وجود دارد که بیمه نامه به نحوی تنظیم شود که درصدی از سرمایه فوت و یا حیات به بیمه گذار (کارفرما) تخصیص یابد. به بیان دیگر یکی از ذی نفعان در صورت فوت یا حیات بیمه شده، کارفرما باشد. بدیهی است که در چنین شرایطی که یکی از ذی نفعان در صورت فوت بیمه شده، شخص کارفرما باشد رضایت شخص بیمه شده بر این امر الزامی است. البته بدیهی است که پس از انتقال احتمالی بیمه گذار، از کارفرما به خود کارمند در طول مدت بیمه نامه، کارفرما طی نامه و درخواست کتبی خود از بیمه گر، از فهرست ذی نفعان بیمه نامه خارج میشود.

از دیگر وجوه افتراق بیمه های عمر گروهی و انفرادی، دقت بیمه گر در ارزیابی و انتخاب ریسک بیمه عمر است. به این معنا که در بیمه های انفرادی بیمه گر دقت بالایی در موارد پزشکی و جسمانی و پیشینه متقاضی از این بابت می نماید، در حالی که در بیمه های گروهی به دلیل حجم بالای ورودی حق بیمه و تعداد ریسک های پذیرفته شده توسط بیمه گر، معمولاً بیمه گر افراد کمتری را برای انجام آزمایش های پزشکی به مراکز درمانی معرفی میکند. به بیان دیگر بیمه گر در یک جامعه بزرگ بیمه شده، چند ریسک مختصر برای افرادی که مثلاً شاید مقداری اضافه وزن داشته باشند و ... را قبول میکند. این موضوع علاوه بر اینکه سرعت بیمه گر در صدور بیمه نامه را افزایش میدهد، برخی هزینه های بیمه گری از قبیل انجام آزمایش های پزشکی از برخی متقاضیان و ... را نیز کاهش میدهد که این امر به نفع بیمه گر و بیمه گذار خواهد بود.

۴. بیمه های مستمری

در آخرین تقسیم بندی که از بیمه های عمر که در آیین نامه شماره ۶۸ به عمل آمده، بیمه های عمر را به چهار دسته اصلی: بیمه های عمر به شرط فوت، به شرط حیات، مختلط و مستمری تقسیم نموده است.

این اولین بار است که نام بیمه مستمری در آیین نامه بیمه های عمر به چشم میخورد. البته تنها در حد یک نام بوده و در این آیین نامه یا آیین نامه مجزا-تاکنون- هیچ شرایطی برای بیمه مستمری تعیین نشده است. لیکن طبق آنچه در دنیا رایج است، عموماً بیمه مستمری اینچنین تعریف میشود: «بیمه مستمری یک قرارداد مالی بین بیمه گر و بیمه گذار است که طی آن بیمه گر تعهد میکند مبالغ مشخصی را به صورت یکجا یا سالانه و یا ماهانه در طول یک مدت زمانی مشخص به مستمری بگری بپردازد. پرداخت این مستمری از زمان خاصی (مثلاً فوت بیمه شده) آغاز شده و تا زمان خاصی ادامه دارد» بیمه های عمر مستمری همچنین، انواع مختلفی نیز دارند تا حدی که ممکن است متقاضی بیمه مستمری برای انتخاب آنها در بازارهای مختلف اقتصادی دچار سردرگمی شود. یکی از مباحثی که در آن فاصله صنعت بیمه ما در حال حاضر با کشورهای پیشرو در صنعت بیمه بسیار زیاد است، همین بیمه های مستمری است. چرا که در حال حاضر هیچ بیمه مستمری در سبد بیمه ای بیمه گران وجود ندارد. بیمه های مستمری را اما، به روش های مختلف و از دیدگاه های گوناگون میتوان تقسیم بندی نمود.

لیکن به طور کلی چهار گروه عمده را برای بیمه های مستمری بر شمرده اند که عبارتند از:

الف) بیمه های مستمری ثابت و متغیر

ب) بیمه مستمری تضمینی

ج) بیمه مستمری مشترک

د) بیمه مستمری بیماران خاص

الف) بیمه های مستمری ثابت و متغیر

آن دسته از مستمری هایی که صرف نظر از ماهانه یا سالانه بودن، میزان ثابتی دارند یا با درصد ثابتی رشد میکنند را اصطلاحاً مستمری ثابت می نامند. ممکن است میزان دو مستمری متوالی در دو ماه متوالی، یکسان نباشد، لیکن درصد رشد ثابتی داشته باشند. در این صورت نیز مستمری را ثابت فرض میکنیم. در مقابل، بیمه های مستمری متغیر به نتایج سرمایه گذاری بیمه گر بستگی داشته و تابعی از میزان سودآوری بیمه گر است. لذا مبلغ ماهیانه یا سالانه مستمری متغیر، از قبل مشخص نیست.

ب) بیمه های مستمری تضمینی

در این نوع بیمه های مستمری، بیمه گر در ابتدا یک سرمایه ای را از بیمه گذار گرفته و تا مدت معینی (مثلاً ۱۰ سال) نزد خود نگه میدارد. اگر بیمه گذار- که خود بیمه شده نیز هست- در طول مدت ۱۰ سال فوت کند، ذی نفعان سرمایه ای که روز اول به بیمه گر داده است را به علاوه سودی که به آن تعلق گرفته دریافت میکنند. اما اگر زنده بماند و این دوره ۱۰ ساله تمام شود، بیمه گر سرمایه اولیه را به او برگردانده و تا مدت معینی یا اینکه تا پایان عمر، مستمری تضمین شده ای را پرداخت میکند. رقم این مستمری بیشتر از مستمری معمولی است، چرا که بیمه گر ریسک کمتری داشته و افرادی که در طول مدت انتظار فوت کنند را جزو مستمری بگیران به حساب نمی آورد. بنابر این افرادی که زنده می مانند میتوانند میزان بیشتری مستمری دریافت نمایند.

ج) بیمه های مستمری مشترک

این نوع مستمری برای همسران پیشنهاد میشود. یک زوج میتوانند با خرید این مستمری از بیمه گر این تعهد را دریافت کنند که اگر یکی از آنها تا زمان معینی فوت کند، فرد باقیمانده تا پایان عمر مستمری دریافت نماید. البته در بیمه های عمر مشترک نیز چنین موردی قابل رویت است. لیکن در این بیمه نامه بر خلاف بیمه عمر و سرمایه گذاری مشترک، بیمه گر در صورت زنده مانده افراد پس از انقضای مدت بیمه نامه، هیچ تعهدی ندارد.

د) بیمه های مستمری بیماران خاص

البته معنای کلمه به کلمه معادل لاتین عبارت فوق را باید بیمه های مستمری ناتوانان نامید. اما منظور بیمه گر این بوده که امروزه بیماری هایی وجود دارند که در صورت وقوع، فرد به تنهایی نه توان رویارویی و مبارزه و فائق آمدن بر آنان را دارد و نه به لحاظ مالی توان جبران هزینه های درمان را. بنابراین گرانی هزینه های درمانی فرد را از درمان بهینه بیماری خود ناتوان میسازد. از طرف دیگر این افراد دیگر توان خود را برای کار کردن و کسب درآمد تا حد قابل توجهی از دست خواهند داد که نتیجه آن کاهش درآمد است. لذا افراد در سنین جوانی و در حالت سلامتی، با خرید این نوع از بیمه های مستمری، در صورت ابتلا به بیماری های خاص و صعب العلاج مشمول دریافت مستمری ماهانه می شوند.

دلایل نیاز مبرم افراد جامعه به برخورداری از پوشش بیمه عمر

برخی از متخصصان بیمه معتقدند که تمامی افراد در هر دهک اجتماعی که باشند به نوعی نیازمند بیمه عمر هستند و میتوانند یک بیمه عمر قوی داشته باشند. در ادامه به برخی از این دلایل به صورت اجمالی اشاره خواهیم کرد:

- جانشینی برای درآمد

سرمایه بیمه عمر مبلغ است که بیمه گر آن را پس از فوت بیمه شده به ذی نفعان بیمه نامه پرداخت میکند. در حقیقت با فوت بیمه شده درآمدی که او وارد خانواده میکرده است، قطع میشود. سرمایه بیمه عمر جانشینی برای این درآمد است که از ویرانی اوضاع اقتصادی خانواده پس از فوت سرپرست آن جلوگیری و از خانواده حمایت میکند.

- پرداخت بدهی های معوق

اگر بیمه شده متوفی دیون و اقساط عقب افتاده ای از قبیل اقساط اتومبیل و داشته باشد، بازماندگان او میتوانند با استفاده از بخشی از سرمایه فوت بیمه عمر او، بدهی هایش را تسویه نمایند. اگر این سرمایه وجود نداشته باشد، منافع حاصل از دارایی خریداری شده (اتومبیل) به طلبکار منتقل خواهد شد.

- جبران هزینه های نهایی

فوت آدمی همراه با هزینه هایی است که در صنعت بیمه کشورهای پیشرو با عنوان هزینه های نهایی شناخته شده اند. این هزینه ها عبارتند از: تدفین و تشییع پیکر متوفی، خاکسپاری، برگزاری مراسم بزرگداشت، پذیرایی از شرکت کنندگان و از این قبیل که مبالغ هنگفتی را به بازماندگان متوفی تحمیل میکند. برخورداری از پوشش بیمه عمر و دریافت سرمایه بیمه عمر از بیمه گر، بازماندگان را در تامین این مخارج نیز یاری میرساند.

- تامین هزینه های تحصیلی فرزندان

در بسیاری از کشورهای دنیا (از جمله ایران) کیفیت تحصیلی فرزندان به نوع مدرسه یا دانشگاه آنان و میزان هزینه ای که برای تحصیل دانش آموز یا دانشجو خرج میشود بستگی دارد. این رابطه غالباً مستقیم بوده و با افزایش میزان هزینه های خرج شده برای دانش آموز، کیفیت تحصیلی او نیز بهبود می یابد. حال اگر سرپرست خانواده که مسئول مستقیم تامین هزینه های جاری خانواده است فوت کند و فاقد بیمه عمر باشد، خانواده به تنهایی قادر به تامین هزینه های تحصیلی فرزندان نخواهد بود و در نتیجه کیفیت تحصیلی آنان کاهش مییابد؛ بنابراین داشتن بیمه عمر میتواند نقش مهمی در آینده علمی فرزندان نیز داشته باشد.

- جبران هزینه های ضروری

یکی از ویژگیهای بیمه عمر، طولانی مدت بودن این نوع بیمه نامه است. طول زمان (مثلاً ۲۰ یا ۳۰ سال) زندگی انسان را دستخوش تغییراتی میکند که پیش بینی نشده اند. برخی از این تغییرات ناگهانی هزینه های سنگینی را به همراه دارد که صرف این هزینه ها نیز کاملاً ضروری و اجتناب ناپذیر است. از جمله این هزینه ها میتوان به هزینه هنگفت درمان بیماری های خاص (تحت نظر پزشکان برتر و در مراکز مجهز و درجه یک درمانی)، تشکیل زندگی فرزندان و هزینه های ازدواج آنها، تامین هزینه های ادامه تحصیل و اشاره کرد.

داشتن بیمه عمر صرف نظر از کمکهایی که در صورت فوت بیمه شده به اعضای خانواده او میکند، در طول مدت حیات او نیز از لحاظ مالی بسیاری از هزینه های ضروری زندگی را از طریق پرداخت وام یا امکان برداشت از حساب اندوخته، تامین میکند.

- نیازهای مخصوص کودکان

نیازهای کودکان و هزینه برآوردن این نیازها آنقدر بالاست که در برخی از کشورها که نهادهای حکومتی و اجتماعی حمایتگر این نوع هزینه ها فعالیت کم رنگی دارند، افراد از بیم عدم توانایی در پرداخت این هزینه ها سعی بر جلوگیری از تشکیل خانواده یا حداقل جلوگیری از تولد نوزاد دارند. بیمه عمر، تامین نیازهای کودکان را حتی در سختترین شرایط (فوت سرپرست خانواده) تضمین میکند. حتی سرپرست خانواده در صورت حیات خود و در طول مدت بیمه نامه نیز میتواند این هزینه ها را با کمک اندوخته ریاضی بیمه عمر خود تامین کند.

- استمرار کسب و کار

بازماندگان بیمه شده ای که شغل آزاد داشته و فوت کرده است، غالباً اقدام به انتقال مالکیت شغل متوفی می نمایند. این انتقال در موارد فوت بیمه شده به علت حوادث، بیشتر به چشم می خورد. چرا که ناگهانی بودن حادثه باعث میشود که خانواده از قبل تمهیدی برای نحوه مدیریت کسب و کار سرپرست خانواده نیندیشند و در نتیجه در صورت فوت یا از کارافتادگی کامل و دائم سرپرست خانواده، سایر اعضا از مدیریت این کسب و کار عاجز باشند. این ناتوانی در اداره کسب و کار منجر به انتقال آن به غیر میشود. بیمه عمر می تواند سرمایه ای را در اختیار خانواده قرار دهد تا با استفاده از آن تا مدتی مخارج جاری خود را تامین نماید و در طول این مدت بتوانند خود را برای اداره و استمرار کسب و کار سرپرست خانواده توانمند سازند.

- اطمینان کسب و کار

این موضوع از دو بعد حائز اهمیت است. اول اینکه بیمه عمر (از نوع ذخیره دار) به دلیل اینکه امکان سوددهی دارد، میتواند یک منبع تولید درآمد به حساب آید؛ لذا داشتن چنین بیمه عمری میتواند این اطمینان را به بیمه گذار بدهد که اگر در مواقعی سود حاصل از فعالیت های روزمره کافی نباشد، در عوض اندوخته ریاضی حاصل از بیمه عمر سود قابل توجهی را ایجاد میکند.

بعد دوم اشاره به منابع انسانی سازمان ها دارد. امروزه سازمانهایی موفق اند که نیروی انسانی آنها کارا تر باشد. این جمله بدون شک یکی از عوامل موثر در افزایش بهره وری سازمان های پیشرو به شمار میرود. لذا میتوان گفت در برخی از سازمان ها، ارزش منابع انسانی ماهر به اندازه ای است که ارزش دارایی های مشهود و فیزیکی را از نظر می اندازد. در این سازمان ها اگر این کارمندان که اصطلاحاً افراد کلیدی یا کادر اصلی ادرازی نامیده میشوند، فوت کنند یا از کارافتاده شوند سازمان با خسارات سنگینی مواجه میشود. هزینه های هنگفتی که بابت این افراد خرج شده است از بین میرود. هزینه فرصت های از دست رفته نیز تا زمان جایگزینی نیروی جدید و کسب مهارت های فرد متوفی یا از کارافتاده، بسیار بالاست.

لذا مدیران نایع انسانی در چنین سازمان هایی اشخاص کلیدی خود را به نفع سازمان، تحت پوشش بیمه عمر قرار میدهند. این باعث میشود که سرمایه فوت بخشی از هزینه های سازمان را در صورت فوت اشخاص کلیدی جبران نماید.

- مالیات بر دارایی متوفی

اگر چه طبق ماده ۱۳۶ قانون مالیات های غیرمستقیم، پرداخت سرمایه فوت به ذی نفعان بیمه شده در بیمه عمر از مالیات معاف است، لیکن متوفی پس از فوت ممکن است بابت فعالیت های قبلی خود و سایر دارایی های بدست آورده نیز به نظام مالیاتی کشور بدهکار بوده باشد. بیمه عمر نقدینگی خانواده را توسعه میدهد و آنها را قادر می سازد تا بدهی های مالیاتی متوفی را پرداخت کنند و دارایی های او را حفظ نمایند.

- کمکهای خیرانه و انسان دوستانه

این کمک ها شامل پرداخت وجه یا وجوهی به سازمانهای غیر انتفاعی بدون انتظار سود مادی است. برخی از این پرداخت ها شامل کمک به کودکان بی سرپرست، تامین هزینه های کودکان سرطانی، تامین هزینه ازدواج افراد فقیر، اشتغال زایی و ... است. بازماندگان متوفی می توانند با نیت آرامش و شادی روح متوفی، بدون اینکه از سایر دارایی های او کاسته شود بخشی از سرمایه فوت بیمه عمر را صرف مخارج انسان دوستانه و خیرخواهانه نمایند. البته خود بیمه شده نیز میتواند در شروع بیمه نامه بخشی از این سرمایه را برای یکی از سازمانهای مجری امور خیریه تخصیص دهد تا بیمه گر این میزان از سرمایه فوت را به جای پرداخت با ذی نفعان، مستقیماً به سازمان مربوطه پرداخت کند.

- تعادل ارث

قوانین مربوط به میزان بهره مندی بازماندگان از ماترک متوفی در کشور ما به گونه ای است که به بازماندگان ممکن است مبلغ یکسانی تعلق نگیرد. سرمایه بمه عمر از طریق افزایش نقدینگی خانواده این امکان را فراهم میکند تا وراثت بتوانند به طور متعادل و متناسبی از دارایی های متوفی بهره مند گردند.

- ایجاد درآمد با رعایت احترام متوفی

این رعایت احترام از دو بعد قابل بررسی است. بعد اول اینکه ممکن است متوفی دونی داشته باشد که پس از فوت سررسید شوند. در این صورت سرمایه بیمه عمر میتواند به آسانی و در کمال رعایت احترام توفی این گونه دیونش را تسویه نماید. بعد دوم اینکه سرمایه بیمه عمر چتر حمایتی مناسبی را بر سر بازماندگان متوفی می گستراند. این حمایت بزرگ و ارزشمند، بازماندگان را بی نیاز نموده و میتوانند بدون منت امور جاری زندگی خود را بگذرانند.

- امکانات لذت بردن از دوران کهولت

آدمی با ورود به دوران کهولت، توانایی کار و کسب درآمد را در مقایسه با دوران جوانی و میان سالی از دست میدهد. در جوامعی که افراد فاقد بیمه عمر باشند، با ورود به این دوران معمولاً به سراغ مشاغل میروند که بتوانند حذاق ها را برای خود تامین نمایند. دست فروشی، واسطه گری، مسافری و ... از جمله این فعالیت ها هستند. اگر چه این فعالیت ها نیز در جای خود کاملاً محترم اند، لیکن فرصت لذت بردن افراد را مخصوصاً در آن سنین خاص از بین میبرند. داشتن یک بیمه عمر (دارای ذخیره ریاضی) میتواند درآمد قابل توجهی را در سنین کهن سالی ایجاد کند و اوضاع اقتصادی فرد را به گونه ای تغییر دهد که بیمه شده بتواند به برنامه های تفریحی، مسافرتی، گردشگری، سیاحتی، درمانی و ... برسد و از دوران کهولت خود لذت ببرد.

عوامل خرید بیمه عمر

خرید بیمه عمر یکی از مهم ترین اقدامات مالی سرپرست خانواده در جهت تامین پشتوانه ای برای اعضای خانواده در سخت ترین شرایط است. ممکن است متقاضی بیمه عمر منابع دیگری را نیز برای خانواده خود در نظر گرفته باشد، اما صرف نظر از ارزش بالای بیمه نامه عمر نسبت به آن منابع، تفاوت بیمه عمر با آن منابع در این است که آنها در حیات شخص و توسط خود او تشکیل شده اند و شرایط معینی دارند، لیکن تعهد بیمه گر در بیمه عمر زمانی محقق میشود که خود شخص در قید حیات نیست و بیمه گر قرار است طبق شرایط عمومی بیمه نامه عمر، سرمایه ای را در اختیار ذی نفعان قرار دهد. بیمه همین دلیل متقاضی بیمه عمر حتی قبل از انتخاب بیمه گر خود باید به نکات مهمی که ذکر میشود توجه نماید. یادآوری این نکته خالی از لطف نیست که در تمامی این مراحل وجود یک فروشنده و متخصص فنی بیمه عمر در کنار متقاضی میتواند بسیار مهم و سرنوشت ساز باشد. این موارد عبارت اند از:

- نیازهای خود به بیمه عمر را مرور نمایید

بیمه گذاران در این قسمت میتوانند با کمک یکی از نمایندگان شرکت های بیمه یا کارگزاران، اطلاعاتی در مورد پوشش های بیمه ای و چگونگی انطباق شرایط خاص خودشان با این پوشش ها به دست آورند.

- میزان پوشش مورد نیاز برای خانواده خود را مشخص نمایید

یکی از عمده ترین اهداف خرید بیمه عمر، تامین مخارج خانواده در صورت از دست دادن سرپرست می باشد؛ بنابراین نقطه نظر، میزان سرمایه فوت (پرداختی بیمه گر) باید مورد توجه قرار گرفته و سرمایه مورد نیاز خانواده به درستی انتخاب شود. در غیر اینصورت ممکن است خطای جوهری اتفاق افتد و هدف بیمه عمر که تامین خانوادهاست محقق نشود. بیمه گذاران برای تخمین میزان این سرمایه میتوانند این سوالات را از خود بپرسند و مطمئن شوند که پوشش کافی بیمه عمر برای تامین تعهدات خود نسبت به خانواده در صورت فوت را خریداری نموده اند:

دوست دارم خانواده چه درآمدی داشته باشد؟

بازماندگان من برای سپری کردن دوران سخت پس از مرگم به چه میزان سرمایه مادی و منابع مالی نیاز دارند؟

هزینه های ماهانه خانواده پس از درگذشت من چقدر خواهد بود؟

چه پشتوانه ای برای تامین این هزینه ها وجود دارد؟

- انواع مختلف بیمه عمر را مقایسه نمایید

همانطور که اشاره شد کامل ترین بیمه در بخش بیمه های عمر، بیمه عمر و سرمایه گذاری است که در شمار بیمه های عمر مختلط فوت و حیات قرار میگیرد، لیکن ممکن است شرایط بیمه گذار به گونه ای باشد که خرید بیمه عمر زمانی (به شرط فوت) برایش مقرون به صرفه تر بوده یا اینکه مایل به تهیه بیمه عمر به شرط حیات باشد. حتی اگر بخواهد بیمه عمر و سرمایه گذاری تهیه نماید، باز هم لازم است انواع محصولات بیمه گران مختلف در این زمینه را بررسی نموده و مناسب ترین بیمه نامه را برای خود انتخاب کند.

- از توانایی مالی خود در پرداخت حق بیمه مطمئن شوید

شکی نیست که تمامی افراد مایل اند بالاترین پوشش های بیمه ای را داشته باشند؛ همچنین در انتهای مدت بیمه نامه نیز بالاترین اندوخته را دریافت نمایند، لیکن بیمه گذار باید ببیند آیا توانایی پرداخت حق بیمه را دارد یا خیر. البته این موضوع به این معنی نیست که از مزاد درآمد خود اقدام به خرید بیمه عمر کند، بلکه بیمه عمر بنابر اهمیتی که دارد باید در سبد کالاهای ضروری افراد قرار داشته باشد.

- حتما یک مشاور توانا برای بیمه عمر خود داشته باشید

بیمه عمر مخصوصا از نوع عمر و سرمایه گذاری به دلیل انعطاف بالایی که دارد این قابلیت را دارد که با نیازهای افراد هماهنگ شود؛ لذا قبل از تنظیم فرم پیشنهاد بیمه عمر لازم است بیمه گذار با یکی از نمایندگان یا کارگزاران یا کارشناسان بیمه عمر بطور کامل صحبت کند و شرایط ویژه خود را با او در میان بگذارد. این موضوع میتواند او را در برخورداری از یک بیمه عمر متناسب با نیازش یاری نماید. ممکن است سودآوری بیمه عمر برای مهم باشد، اما سرمایه دریافتی خانواده در صورت فوت سرپرست، بیشتر مورد نظرش باشد یا برعکس. یا اینکه بخواهد ریسک فوت را در بین افراد خانواده پخش نموده و برای تمامی افراد بیمه عمر بخرد، اما در مورد چگونگی تحقق این خواسته و توزیع مناسب سرمایه بین افراد سولاتی داشته باشد. در این گونه موارد یک مشاور توانا در زمینه بیمه عمر میتواند راهنمای خوبی برای بیمه گذار باشد.

به جز موارد ذکر شده، یک مشاور توانا می تواند در مهمترین مرحله صدور بیمه نامه که تکمیل فرم پیشنهاد است، به بیمه گذار کمک نماید. همانطور که قبلا اشاره شد این مرحله از حساسیت بالایی برخوردار است؛ چراکه بیمه گر با استفاده از اطلاعاتی که بیمه گذار در فرم پیشنهاد به او میدهد، ریسک خود را ارزیابی میکند و اقدام به صدور بیمه عمر می نماید. به همین دلیل اگر اطلاعات اشتباه (عمدی یا غیرعمدی) در فرم پیشنهاد ارائه شود، بیمه گر در زمان فوت بیمه شده با استناد به مواد ۱۲ و ۱۳ قانون بیمه (که قبلا اشاره شد) از پرداخت غرامت فوت به ذی نفعان خودداری می نماید.

- بیمه نامه جاری خود را ارزیابی کنید

ممکن است بیمه گذار در حال حاضر بیمه عمر داشته باشد. اولاً لازم است آن را به دقت ارزیابی کند و سپس ببیند که آیا همان بیمه عمر میتواند نیازهایش به بیمه عمر را تامین کند یا خیر. اگر جواب منفی باشد لازم است اقدام به تکمیل آن بیمه نامه یا حتی خرید بیمه نامه جدید نماید. اگر میخواهد بیمه نامه جدید را خریداری و بیمه قبلی را فسخ نماید، حتما باید تا شروع تعهد بیمه نامه جدید، بیمه قبلی خود را فسخ نکند، زیرا ممکن است در همین زمان مابین فسخ بیمه نامه قبلی و صدور بیمه نامه جدید خطر فوت اتفاق افتد و او از پوشش بیمه عمر برخوردار نباشد. ضمن اینکه برای تهیه بیمه نامه عمر جدید لازم نیست بیمه نامه قبلی خود را فسخ نماید، جهت یادآوری بیمه عمر از اصل بطلان تعدد بیمه ای در بیمه های اموال پیروی نکرده و بیمه شده واحد برای خطر فوت میتواند چندین بیمه نامه داشته باشد.

- بیمه نامه جاری خود را تا حد امکان نگه دارید

تعویض بیمه نامه (فسخ بیمه عمر قبلی و خرید بیمه عمر جدید) ممکن است برخی اوقات مقرون به صرفه نباشد، مثلا در سالهای ابتدایی بیمه نامه که جمع مبالغ پرداختی بیمه گذار به مبلغ اندوخته نرسیده است، فسخ بیمه نامه به لحاظ اقتصادی به صرفه نیست، لذا بیمه گذار باید تا حد ممکن سعی کند بیمه نامه جاری خود را حفظ نماید و در صورت امکان بهبود بخشد.

- شرایط تجدید بیمه نامه خود را به خوبی درک کنید

تاریخ فسخ بیمه قبلی، تاریخ شروع بیمه جدید، میزان حق بیمه برگشتی بابت بیمه قبلی، میزان و شرایط پرداخت بیمه جدید و مهم تر از همه، مزایا و مشخصات بیمه جدید نسبت به بیمه قبلی از جمله مواردی هستند که باید هنگام خرید بیمه عمر جدید به آنها توجه شود.

- بیمه نامه خود را با دقت بخوانید

بیمه گذار اقدام به خرید یک بیمه نامه بلندمدت (مثلا ۲۰ ساله) نموده و برای خطراتی که عمر و آینده خانواده اش را تهدید میکنند یک برنامه ریزی چند ساله تدوین کرده است. درگیری مالی او با بیمه گر برای مدت طولانی و همچنین اهمیت موضوع بیمه عمر، بیمه گذار را به این وا می دارد که از تمامی شرایط و مقررات حاکم بر بیمه عمر خود به خوبی اطلاع داشته باشد، مواردی از قبیل نحوه پرداخت حق بیمه، افزایش سالانه حق بیمه و سرمایه، نوع پوشش های تکمیلی (بیماری های خاص، سرمایه بیشتر در صورت فوت به علت حادثه و معافیت از پرداخت حق بیمه در صورت از کارافتادگی)، چگونگی پرداخت سرمایه به ذی نفعان در صورت فوت بیمه شده و مدارک مورد نیاز برای آن، استثنائات بیمه نامه و ... از جمله موارد مهمی اند که در شرایط عمومی بیمه عمر و پوشش های تکمیلی آن قید شده اند. همچنین لازم است شرایط خصوصی را نیز به دقت مطالعه نموده و همواره این مطلب را به خاطر داشته باشد که شرایط خصوصی بر شرایط عمومی مقدم و ارجح است.

- هرازگاهی مزایا، شرایط و پوشش های بیمه عمر خود را مرور کنید

با مرور زمان، شرایط بیمه گذار نیز تغییر میکند. برای نمونه ممکن است افزایش افراد خانواده اش ارزش سرمایه بیمه عمر را کاهش دهد؛ بنابراین باید با بزرگ تر شدن اندازه خانواده، سرمایه فوت را نیز افزایش دهید. این موضوع و موضوعاتی از این قبیل بیمه گذار را بر این می دارد که هر از گاهی شرایط بیمه عمر خود را مرور کند و در صورت نیاز و البته با انجام مشاوره با نماینده بیمه عمر خود، نسبت به تعدیل شرایط بیمه نامه اقدام نماید. به یاد داشته باشید که انعطاف پذیری بیمه عمر و سرمایه گذاری این امکان را به شما میدهد تا بیمه عمر خود را با تغییراتی که در زندگی تان رخ میدهد هماهنگ سازید.

البته یکی از مهمترین وظایف یک شبکه فروش حرفه ای بیمه عمر این است که پس از فروش بیمه عمر بتواند خدمات پس از فروش مناسبی را عرضه نمایند. از مهمترین این خدمات، ارتباط با بیمه گذار و یادآوری خدمات بیمه ای بیمه عمر اوست. اگر شبکه فروش این وظیفه خود را به خوبی انجام دهند، در این بین پرتفویی بالقوه نیز به وجود می آید. به این ترتیب که بیمه گذاران سابق که از خدمات پس از فروش این شبکه فروش رضایت دارند، افراد جدیدی را جهت انجام امور بازاریابی و فروش بیمه عمر معرفی خواهند کرد.

بررسی فرم پیشنهاد بیمه عمر

فرم پیشنهاد حاوی مشخصات و اطلاعاتی است که بیمه گر برای صدور بیمه نامه به آنها نیاز دارد.

این اطلاعات شامل: مشخصات بیمه گذار و بیمه شده، سرمایه مورد تقاضای بیمه گذار، نام و مشخصات ذی نفعان در صورت فوت بیمه شده، اطلاعات مربوط به وضعیت جسمانی و سلامتی بیمه شده، سوابق پزشکی و جراحی بیمه شده و خانواده او و نیز سایر اطلاعات لازم برای صدور بیمه نامه است. بیمه گذار باید در تنظیم فرم پیشنهاد دقت لازم را داشته باشد و اطلاعات صحیح و کاملی را با رعایت اصل حد اعلا حسن نیت، در اختیار بیمه گر قرار دهد. اگر این اطلاعات صحیح یا کامل نباشند و بیمه گر نیز که اصل را بر حسن نیت گذاشته، با توجه به این اطلاعات بیمه نامه را صادر کند و حق بیمه را نیز دریافت نماید و پس از چندی بیمه شده، مثلا بر اثر بیماری ای که قبل از بیمه شدن دچار آن بوده ولی به بیمه گر اعلام نکرده بود، فوت می کند و حق بیمه دریافت شده را نیز مسترد نمی نماید. حتی می تواند اقساط حق بیمه را نیز وصول کند اما اگر بیمه گر مطمئن شود که اطلاعات نادرست به صورت غیرعمد از سوی بیمه گذار ارائه شده یا اینکه خود بیمه گذار در زمان

تکمیل پرسش نامه از وجود آن بیماری بی اطلاع بوده خسارت را غیرقابل پرداخت اعلام می‌کند اما حق بیمه پرداخت شده را معمولاً مسترد می‌نماید.

از دیگر سوالاتی که بیمه گذار در مورد بیمه شده مرد بالای ۱۸ سال ارائه می‌دهد، وضعیت نظام وظیفه بیمه شده است. این سوال که به خدمت وظیفه عمومی رفته یا معاف شده است، در نگاه اول به لحاظ بیمه عمر اهمیت چندانی ندارد اما اگر معافیت بیمه شده از نوع معافیت پزشکی باشد، باید دلیل آن را توضیح دهد. امکان دارد عامل پزشکی که بیمه شده به دلیل آن از انجام خدمت سربازی معاف شده است، ریسک فوت بیمه شده را افزایش دهد، از این رو باید دلیل معافیت پزشکی را شرح دهد و وضعیت کنونی خود را نیز به اطلاع بیمه گر برساند. دیگر اینکه اگر در حال انجام خدمت وظیفه عمومی باشد ممکن است محل خدمت یا نوع خدمت او، ریسک فوت یا حادثه را آنچنان افزایش دهد که بیمه گر از ارائه پوشش بیمه عمر به او تا پایان خدمت امتناع بورزد.

بیمه گر همچنین از سایر بیمه های عمری که احتمالاً بیمه شده تحت پوشش آنها نیز باشد، سوال می‌کند. بیمه گر با طرح این سوال که "آیا در حال حاضر بیمه نامه عمر دارید؟ اگر جواب مثبت است، در کدام شرکت بیمه و با چه میزان سرمایه فوت؟" دو هدف را دنبال می‌کند. اول اینکه طبق مقررات بیمه مرکزی، تعدد بیمه ای در بیمه های اشخاص مجاز است، لکن سقفی دارد که نباید از آن تجاوز شود، مثلاً اگر در زمان حال این سقف سرمایه ۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد، یعنی بیمه شده بین بیمه گران داخلی می‌تواند تا سقف ۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال بیمه عمر با هر تعداد بیمه نامه ای از بیمه گران مختلف داشته باشد، لکن جمع سرمایه بیمه های عمر او نباید از ۲/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال بیشتر شود.

پاسخ این سوال این مطلب را برای بیمه گر آشکار می‌سازد اما هدف دوم بیمه گر از طرح این سوال به نوعی جنبه احتیاطی دارد. به این معنا که وقتی متقاضی بیمه عمر با سرمایه های بالا دارد، این امکان وجود دارد که بخواهد از بیمه های عمر خود سوءاستفاده کند و با عملیات مکارانه از قبیل سندسازی، صحنه سازی و مانند آن از سرمایه فوت تمام بیمه نامه ها استفاده کند چراکه در نگاه اول توان پرداخت حق بیمه چند بیمه نامه با میزان سرمایه بالا، برای او با سطح درآمدی معمول این مشاغل، بسیار سخت به نظر می‌رسد. این مطلب بیمه گر را وادار می‌کند تا با انجام تحقیقات قبل از صدور بیمه نامه، ریسک خود را کنترل کند و حاشیه امنیت بیمه نامه را افزایش دهد.

در انتهای فرم پیشنهاد، بیمه گذار و بیمه شده باید اطلاعات درج شده در پیشنهاد را تایید و آن را امضا کنند. امضای بیمه شده الزامی است حتی اگر بیمه گذار شخص دیگری باشد. در حقیقت بیمه شده با امضای فرم پیشنهاد، موافقت خود را مبنی بر دو موضوع اعلام می‌دارد: اول اینکه قبول می‌کند که بیمه شده این قرارداد باشد، یعنی این حق برای بیمه شده محفوظ است که این مساله را که خطر فوت او موضوع بیمه نامه قرار بگیرد، بپذیرد یا نپذیرد. مطلب دوم اینکه با امضای پیشنهاد، موافقت خود را در خصوص وجود ذی نفعان در صورت فوت، اعلام می‌کند. امکان دارد شخصی بیمه شدن خود را بپذیرد اما اینکه ذی نفعان در صورت فوت او افراد خاصی باشند را نپذیرد. این هم حق بیمه شده است لذا اگر در طول مدت بیمه نیز بیمه گذار درخواست تغییر ذی نفعان بیمه نامه را نماید، موافقت کتبی بیمه شده مبنی بر این تغییر باوجود ذی نفعان جدید الزامی است، چون این بیمه جهت تامین آسایش خانواده طراحی شده است و اگر قرار باشد بیمه شده در طول مدت بیمه نامه از جانب وجود دشمنان خود و کسانی که رابطه خوبی با او ندارند در جایگاه ذی نفع بیمه نامه عمر خود هراس داشته باشد و دائماً نگران توطئه چینی ذی نفعان برای مرگ خود باشد، اساس طراحی بیمه نامه که آسایش افراد است متزلزل می‌شود.

اگر بیمه شده به سن قانونی نرسیده باشد، قیم قانونی او باید به جای بیمه شده امضا کند و موافقت خود را مبنی بر عقد قرارداد بیمه عمر و همچنین ذی نفعان بیمه نامه اعلام نماید. این موضوع در مواردی است که شخصی غیر از پدر (قیم قانونی) اقدام به خرید بیمه عمر برای شخص زیر ۱۸ سال کند، مثلاً مادر بخواهد برای فرزند خود بیمه عمر تهیه نماید. در این موارد پدر بیمه شده (قیم قانونی) باید به جای بیمه شده امضا کند.

اگر پدر بیمه شده فوت شده باشد، قیم قانونی او (مثلا جد پدری) با ارائه قیم نامه می تواند فرم پیشنهاد را به جای بیمه شده امضا کند.

صدور بیمه عمر

صدور بیمه عمر، همانگونه که از عنوان آن برمی آید یک فرآیند سیستمی است. به این معنا که شامل سه مرحله ورودی داده های بیمه گذار و بیمه شده، پردازش این داده ها و تصمیم گیری در مورد رد یا قبول ریسک و در آخر صدور بیمه نامه و ارائه پوشش به بیمه شده می باشد. البته این سیستم زمانی آغاز به کار میکند که شبکه فروش طی فرآیند فروش، فرم پرسشنامه بیمه عمر را تکمیل نموده و به بیمه گر ارائه داده اند که خود فرایند فروش بحثی کاملا فنی و تخصصی است که مجال گفتگو راجع به آن در این کتاب نیست، لیکن پس از انجام مراحل فروش توسط شبکه فروش بیمه گر، فرم پرسشنامه بیمه عمر که توسط بیمه گذار تکمیل شده و به امضای او و بیمه شده نیز رسیده است به عنوان ورودی، وارد سیستم صدور بیمه گر میشود.

بیمه گر پس از اخذ این فرم از نماینده، وارد فاز دوم یعنی پردازش اطلاعات موجود در فرم پیشنهاد میشود. نکته اینکه تکمیل فرم پیشنهاد یا حتی پیش دریافت حق بیمه به تنهایی نمیتواند تعهدی را برای بیمه گر ایجاد نماید. به بیان دیگر تعهد بیمه گر تنها زمانی آغاز میشود که مرحله سوم یعنی صدور بیمه نامه انجام شود و بیمه گر اولین قسط حق بیمه را وصول کند.

به هر حال بیمه گر در مرحله پردازش اطلاعات ابتدا ریسک پیشنهاد شده را به لحاظ صحت و تکمیل بودن آن ارزیابی می نماید. معمولا بیمه گران در اداره صدور بیمه عمر، واحدی تحت عنوان ارزیابی ریسک دارند که مشخصات و سوابق پزشکی و سلامتی بیمه شده را بررسی می نماید. در این قسمت ممکن است این حالات اتفاق بیفتد:

ممکن است شرایط جسمانی بیمه شده به نحوی باشد که بیمه گر بدون انجام آزمایش های پزشکی، ریسک را بپذیرد و پوشش بیمه ای را ارائه نماید.

ممکن است همین شرایط بیمه شده به گونه ای خطرناک باشد که بیمه گر از پذیرش این ریسک امتناع بورزد.

ممکن است بیمه گر جهت مشخص شدن وضعیت دقیق سلامتی بیمه شده، اسناد و مدارک پزشکی گذشته وی را طلب کند

ممکن است بیمه شده را با دریافت حق بیمه اضافی (یا اضافه نرخ) و یا حتی محدودیت در سرمایه و یا حذف از پوشش های اضافی مانند پوشش بیماری های خاص، بیمه کند.

ممکن است ارائه پوشش به بیمه شده را منوط به انجام آزمایش های پزشکی دانسته و پس از آن ریسک فوت او را قبول یا رد کند. هزینه های مربوط به انجام آزمایشهای پزشکی معمولا در تعهد بیمه گر است، مگر زمانی که متقاضی بیمه عمر پس از انجام آزمایش های پزشکی از خرید بیمه عمر امتناع بورزد.

ممکن است پس از انجام آزمایشهای پزشکی، مدتی را معین کند تا ظرف آن مدت بیمه شده به انجام عملیات درمانی بپردازد و پس از آن با بهبود بیمه شده، مجددا از وی آزمایش های پزشکی به عمل آورد و پوشش بیمه ای را ارائه نماید

پس از این مرحله اداره ارزیابی ریسک اجازه صدور بیمه نامه را کتبا در فرم پرسشنامه اعلام میکند و این فرم وارد مرحله پایانی؛ یعنی صدور بیمه نامه میشود.

در این مرحله کارمندان بخش صدور با استفاده از نرم افزار صدور بیمه نامه، اطلاعات مندرج در فرم پیشنهاد و حق بیمه پرداختی بیمه گذار را وارد سیستم رایانه ای میکنند و رسید آن را پرینت میگیرند، سپس اقدام به صدور بیمه نامه در چندین نسخه می نمایند.

بیمه نامه های صادر شده به همراه رسید حق بیمه دریافتی، توسط دایره صدور یا دبیرخانه بیمه گر به شبکه فروش (نمایندگان و کارگزاران) تحویل شده و آنها نیز بیمه نامه را به بیمه گذار ارائه می نمایند. اما کار در اینجا خاتمه نمی یابد. بیمه گذار باید نسخه هایی از بیمه نامه را امضا نماید و به همراه یک نسخه از جدول بیمه نامه عمر که آن را نیز امضا کرده است، به نماینده تحویل دهد و او نیز پس از بایگانی یک نسخه از آنها، سایر نسخه های مدارک امضا و تصدیق شده توسط بیمه گذار را جهت امور بایگانی، ارسال برای بیمه مرکزی و ... به بیمه گر صادر کننده بیمه نامه ارائه نماید. شایان ذکر است برخی نمایندگان حقیقی و حقوقی و حتی برخی کارگزاران بیمه نیز در صورت احراز شرایط علمی ارزیابی ریسک و البته با کسب مجوز از بیمه گر خود، میتوانند اقدام به صدور بیمه نامه عمر نمایند.

لازم به ذکر است حق بیمه مربوط به بیمه عمر قبلاً توسط آکچوئران در نرم افزار صدور بیمه نامه تعبیه شده و کاربر صدور با وارد نمودن مشخصات فرم پیشنهاد تنها بیمه نامه را صادر می نماید. محاسبه حق بیمه بر طبق سه عنصر اصلی انجام میشود که عبارتند از: جدول مرگ و میر، محاسبه سود فنی و هزینه های بیمه گری. جدول مرگ و میر ریسک فوت افراد را برای اکچوئر مشخص میکند. محاسبه سود فنی نیز ارزش دریافت و پرداخت های حال و آینده را با در نظر گرفتن ارزش زمانی پول تعیین خواهد کرد. اما هزینه های بیمه گری شامل هزینه های صدور، هزینه ارزیابی ریسک و ... میباشد تا بالاترین هزینه که هزینه کارمزد نمایندگان است. اکچوئی با انجام محاسبات فنی حول این سه محور اصلی، حق بیمه را تعیین و در نرم افزار صدور بیمه عمر تعریف می نماید.

نحوه اعلام خسارت و مراحل پرداخت آن؛ مدارک و مستندات لازم

از آنجا که پرداخت خسارت نیز جزئی از عملیات بیمه گری بوده و به بیان بهتر مهم ترین و بزرگترین تبلیغ برای بیمه گری به حساب می آید، در این بخش به چگونگی پرداخت خسارت فوت بیمه شده به ذی نفع بیمه نامه عمر میپردازیم.

در بیمه های غیر عمر، بیمه گذار جهت اعلام خسارت به بیمه گر زمان معینی دارد؛ چراکه بیمه گر این حق را دارد که خسارت واقع شده را ارزیابی کند و آن را طبق شرایط بیمه نامه پرداخت نماید، مثلاً در بیمه های آتش سوزی، این مدت پنج روز است، لیکن در بیمه های عمر معمولاً بیمه گران مدت بیشتری را لحاظ می نمایند و یا حتی به طور دقیق زمانی را تعیین نمیکنند. زیرا وقتی خانواده ای دچار مصیبت شده و عضوی از اعضای خود را از دست می دهد، به لحاظ روحی و عرفی شرایط اعلام خسارت و دریافت غرامت فوت را ندارد. این امر باعث شده تا بیمه گر در بیمه عمر یا حادثه، در مورد مهلت اعلام خسارت فوت، رفتار نرمی از خود نشان دهد که البته این مطلب با نفس بیمه های عمر و تامین آسودگی بازماندگان، کاملاً سازگار است. البته این مدت نباید از عرف معمول آن بیشتر باشد؛ مثلاً ذی نفعان نباید پس از ۶ ماه، یکسال یا بیشتر اعلام خسارت نمایند.

مدارکی که بیمه گر در زمان اعلام خسارت در بیمه های عمر طلب میکند عبارت است از:

- شناسنامه باطل شده بیمه شده متوفی
- گواهی فوت
- گزارش معاینه جسد تنظیم شده توسط پزشکی قانونی (درموردی که بیمه شده بر اثر حادثه از بین رفته باشد)
- جوازدفن
- اصل بیمه نامه به همراه کپی شناسنامه و کارت ملی ذی نفعان
- نامه نمایندگی مبنی بر درخواست پرداخت غرات فوت (الزامی نیست)

اداره خسارت بیمه گر پس از دریافت مدارک فوق، گواهی فوت را بررسی می نماید. ممکن است علت فوت در گواهی فوت یک نوع بیماری باشد که بیمه شده قبل از اخذ پوشش بیمه ای، به آن عارضه مبتلا بوده و از اعلام آن به بیمه گر خودداری نموده باشد. در این گونه موارد بیمه گر با استناد به ماده ۱۲ قانون بیمه مصوب ۱۳۱۶ که پیشتر بررسی نمودیم، از پرداخت خسارت جلوگیری می نماید. اگر عدم اعلام بیماری سهوی یا خارج از آگاهی بیمه شده و بیمه گذار باشد و این موضوع را ذی نفعان به اثبات برسانند، بیمه گر با توجه به ماده ۱۳ قانون فوق (که متن آن قبلاً آورده شده است) ممکن است تنها اندوخته بیمه نامه را پرداخت نماید یا اینکه خسارت را به نسبت حق بیمه پرداختی و حق بیمه ای که باید در صورت اظهار بیماری پرداخته میشد، تقلیل دهد. این موضوع اهمیت بالایی تکمیل فرم پرسشنامه را که جزء لاینفک بیمه نامه به شمار میرود، نشان میدهد.

ممکن است علت فوت طب شرایط عمومی بیمه عمر، از شمول تعهد بیمه گر خارج بوده و جزو استثنائات باشد. برای نمونه فوت بر اثر شرکت در جنگ یا تشعشعات مواد رادیو اکتیو یا خودکشی در دوسال اول بیمه نامه یا گریز از نیروی های انتظامی و ... باشد که در این صورت نیز بیمه گر غرامت فوت را پرداخت نخواهد کرد (در بیمه های ذخیره دار همچون بیمه عمر و سرمایه گذاری، در این گونه موارد تنها اندوخته بیمه نامه پرداخت میشود)

اما اگر مدارک کامل باشد و نقطه ابهامی برای بیمه گر وجود نداشته باشد، میزان غرامت با توجه به شرایط بیمه نامه تعیین شده و طی نامه ای برای اداره امور مالی ارسال میشود. این اداره به محض دریافت نامه دایره خسارت، سابقه مالی بیمه نامه را بررسی میکند. ممکن است بیمه گذار این بیمه نامه، اقدام به دریافت وام از محل اندوخته بیمه نامه نموده و هنوز تمام مبلغ وام را بازپس نداده است. بدیهی است که در چنین شرایطی مبلغ مانده بدهی بیمه گذار بابت اقساط وام (با کسر بهره ماههای سررسید نشده) از کل مبلغ غرامت پرداختی بیمه گر، کسر شده و مابقی طبق اولویتها و مقدار سهم مشخص شده در بیمه نامه به ذی نفعان پرداخت میشود. اما اگر بیمه نامه به لحاظ مالی سابقه بدهی نداشته باشد، اداره امور مالی پس از دریافت نامه واحد خسارت، چک غرامت فوت را طبق اولویت ذی نفعان بیمه نامه در وجه هر کدام جداگانه صادر نموده و در اختیار اداره بیمه های عمر قرار میدهد.

این اداره نیز با ذی نفعان تماس میگیرد و آنها را جهت دریافت چک به محل خود فرامیخواند. سپس ذی نفعان با در دست داشتن مدارک شناسایی به بیمه گر مراجعه می کنند و سهم خود از غرامت بیمه نامه را دریافت می نمایند.

خودکشی در بیمه های عمر

خودکشی از دو لغت با ریشه لاتین Sui به معنی «خود» و Caedere به معنی «کشتن» مشتق شده است و در حال حاضر نه به صورت «خودکشتن» که به خودکشی استعمال میشود. اولین بار این اصطلاح را دفونن فرانسوی در سال ۱۷۳۷ به کاربرد. براساس تعریف مورد توافق جهانی، خودکشی تنها راه و آخرین راه برای از بین بردن خود آگاهی فرد در مورد خود است. اصطلاح خودکشی تنها زمانی استفاده میشود که اولاً شخص آگاهانه اقدام کرده باشد و ثانیاً منجر به از دست رفتن خود گردد، اما در صورتی که فردی اقدام به خودکشی کند ولی نتیجه مرگ باری نداشته باشد، به آن «اقدام به خودکشی» یا «شبه خودکشی» می گویند. در شبه خودکشی انگیزه اصلی معمولاً مرگ نیست بلکه فرد برای انتقام جویی، قدرت نمایی، اعمال فشار یا جلب توجه به این کار می پردازد، ولی ممکن است منجر به مرگ هم بشود.

به هر ترتیب مهم ترین عامل از منظر بیمه ای در مقوله خودکشی، آگاهانه و عمدی بودن آن است؛ چرا که بیمه شده با قصد قبلی اقدام به از بین بردن خود میکند. حال سوال اینجاست که اگر بیمه شده ای عمداً خطر موضوع بیمه نامه را که همان فوت بیمه شده است، محقق سازد، آیا بیمه گر خسارتی پرداخت می نماید یا خیر؟

در جواب این سوال دو دیدگاه مطرح است. دیدگاه اول که در صنعت بیمه کشور ما مرسوم نیست، این است که عمد بیمه گذار (یا بیمه شده) در صورت جزو استثنائات هر بیمه نامه ای بوده و از شمول تعهدات بیمه گر خارج است؛ لذا چون بیمه گذار یا بیمه شده عمدا ریسک بیمه گر را نه تنها تشدید کرده اند بلکه آن را به ۱۰۰٪ افزایش داده اند خسارت به هیچ وجه قابل پرداخت نیست. البته در بیمه های عمر ذخیره دار بیمه گر میتواند ذخیره ریاضی بیمه نامه را که ارزش ریالی بیمه نامه عمر است، محاسبه نموده و به ذی نفعان بپردازد. این دیدگاه از این منظر صحیح است که اگر جز این باشد، هر کس دچار مشکلات مالی می شود و یا به هر دلیل مایل به خودکشی میشود، برای رفاه حال بازماندگان خود اقدام به خرید یک یا چند بیمه عمر میکند و پس از خودکشی، بیمه گران را ملزم به پرداخت خسارتی حتمی و غیر محتمل می نماید. این موضوع برخلاف مکانیزم بیمه گری و اصل احتمال وقوع خطر بین صفر و یک بوده و اساسا سرمایه فوت در صورت خودکشی غیرقابل پرداخت است.

طرفداران دیدگاه دوم معتقدند که ممکن است خودکشی ریسک بیمه گران را افزایش دهد، اما گناه بازماندگان و خانواده فردی که اقدام به خودکشی کرده است چیست؟ مگر جز این است که بیمه عمر برای تامین رفاه اعضای خانواده قدم بر عرصه نهاده است؟

برطبق این دیدگاه که صاحب نظران علم بیمه در این نیز به آن معتقدند، باید تحت شرایطی ریسک بیمه گر را کاهش داده و پوشش بیمه عمر را، به فوت به علت خودکشی نیز ارائه دهیم. برای انجام این کار، پرداخت سرمایه فوت را در ۲ سال اول بیمه نامه از شمول تعهدات بیمه گر خارج ساخته اند؛ یعنی اگر فردی اقدام به خرید بیمه نامه نماید و در ۲ سال اول خودکشی کند، سرمایه فوت پرداخت نمیشود و تنها اندوخته بیمه نامه پرداخت میشود، اما اگر خودکشی پس از این مدت اتفاق بیفتد، بیمه گر علاوه بر اندوخته بیمه نامه، سرمایه فوت را نیز پرداخت مینماید.

دلیل ایجاد این محدودیت در تعهدات بیمه گر این است که بیمه گران معتقدند اگر فردی با قصد قبلی برای خودکشی، اقدام به خرید بیمه نامه نماید باید حداقل ۲ سال صبر نماید و پس از آن اقدام به خودکشی کند. از آنجا که اکثر قریب به اتفاق خودکشی ها ناشی از احساسات و عوامل مقطعی بوده و گذشت زمان حتی بعضا گذشت تنها چند روز، نظر فرد را کاملا عوض میکند، بنابراین احتمال اینکه این فرد پس از دو سال هنوز مایل به خودکشی باشد، بسیار کاهش می یابد. از طرفی اگر بیمه گذار قبل از خرید بیمه نامه قصد خودکشی نداشته باشد و پس از گذشت ۲ سال به دلایل مختلف اقدام به خودکشی کند و خود را از بین ببرد، این حق او و خانواده اوست که از پوشش بیمه عمر برخوردار باشند، لذا در این موارد بیمه گر حتی فوت ناشی از خودکشی را پس از گذشت ۲ سال از بیمه نامه مستثنا نمیکند. در واقع این دسته از بیمه گران در این بخش به نوعی رسالت اجتماعی صنعت بیمه را لحاظ نموده و بیشتر از در نظر گرفتن سود برای خود، در فکر ارائه پوشش به افراد جامعه بوده اند، به نحوی که برای افراد جامعه سودآور باشد.

عملیات اتکایی بیمه های عمر و سرمایه گذاری

همانطور که میدانیم عملیات اتکایی در حقیقت پشتوانه ای قوی برای بیمه گران به حساب می آید تا در صورت وقوع خسارات احتمالی، منابع خود را به کلی از دست ندهند. طبق مصوبات شورای عالی بیمه در ماده ۳۴ آیین نامه شماره ۱۳، بیمه گران در بیمه های عمر باید ۵۰٪ حق بیمه دریافتی از بیمه گذاران را به صورت اجباری با بیمه مرکزی اتکایی نمایند. این میزان در سایر رشته های اموال و اشخاص (بیمه های غیرعمر) ۲۵٪ حق بیمه است.

به بیان دیگر بیمه گران باید ۵۰٪ حق بیمه مربوط به تمامی رشته های بیمه عمر را نزد بیمه مرکزی اتکایی اجباری کنند. بدیهی است بیمه گر پس از پرداخت غرامت فوت یا سرمایه حیات به ذی نفعان بیمه نامه، ۵۰٪ مبالغ پرداختی خود را از بیمه مرکزی بازیافت مینمایند. اتکایی

بیمه های عمر در بیمه های ذخیره دار شامل هر دو بخش بیمه عمر است؛ یعنی هم ۵۰٪ تعهد بیمه گر در قبال فوت بیمه شده و هم ۵۰٪ تعهد او در صورت حیات بیمه شده، در تعهد بیمه مرکزی قرار می گیرد. به بیان دیگر بیمه مرکزی با دریافت ۵۰٪ حق بیمه، کل تعهدات بیمه گر را بیه میزان ۵۰٪ با خود تقسیم می نماید. این تعهدات حتی شامل فسخ بیمه نامه و پرداخت ارزش بازر خریدی آن نیز میشود.

ذکر این نکته ضروری است که این ۵۰٪ مربوط به اصل حق بیمه برای خطرات اصلی (فوت یا حیات یا هر دو) بوده و حق بیمه پوشش های اضافی شامل افزایش سرمایه در صورت فوت به علت حادثه، پرداخت سرمایه بیماری خاص و پوشش از کارافتادگی، هر کدام جداگانه و طبق شرایط خاص خود اتکایی اجباری میشوند.

البته بیمه گران علاوه بر اتکایی اجباری، نسبت به ۵۰٪ مابقی نیز میتوانند به صورت اختیاری اقدام به تهیه پوشش اتکایی نمایند. جهت درک بهتر بیمه عمر و سرمایه گذاری، نمونه فرم پیشنهاد تکمیل شده به همراه بیمه نامه صادر شده و نیز پیوست های بیمه نامه عمر و سرمایه گذاری در فصل ششم (مربوط به پیوست ها و ضمائم کتاب) آورده شده اند.

معافیت مالیاتی سرمایه فوت بیمه عمر

طبق ماده ۱۳۶ قانون مالیاتهای مستقیم مصوب ۱۳۸۱، پرداخت های بیمه گر به ذی نفع بیمه نامه های عمر در صورت فوت بیمه شده، از مالیات بر ارث معاف است. شبکه فروش بیمه های عمر میتوانند از این موضوع به عنوان یکی از ابزار فروش خود استفاده نمایند؛ چرا که ممکن است بیمه گذار در زمان حیات خود منابع مالی برای خانواده خود در نظر گرفته باشد که آن منبع پس از فوت او مشمول مالیات بر ارث میشوند، در حالی که سرمایه بیمه عمر او معاف از مالیات است.

دلیل معافیت سرمایه بیمه عمر از مالیات این است که مالیات بر ارث بر آندسته از مایملک متوفی تعلق میگیرد که در زمان حیات وی وجود داشته و متعلق به خود او بوده است. حال که از دنیا رفته، به عنوان ماترک و به جهت تغییر مالکیت به نفع وراثت مشمول مالیات شده و قسمتی از ارزش این دارایی ها تحت عنوان مالیات بر ارث از سوی وراثت متوفی به اداره مالیات پرداخت میشود.

اما سرمایه بیمه عمر (در صورت فوت بیمه شده) جزو این دارایی ها به حساب نمی آید. به بیان دیگر در زمان حیات بیمه شده اصلا وجود خارجی ندارد و به محض فوت او به نفع ذی نفعان دفعتا به وجود می آید. لذا جزو ماترک متوفی به حساب نیامده و از شمول دارایی هایی که مالیات بر ارث به آنها تعلق می گیرد، خارج میشود. این معافیت مالیاتی یکی از برجسته ترین ویژگی های بیمه عمر است که پرداخت سرمایه را، بدون هرگونه کسری و نیز صرف وقت بابت ارزش گذاری مایملک متوفی از سوی کارشناسان و سپس تعیین میزان مالیات و ... در زمان کوتاه به ذی نفعان، ممکن می سازد.

قانون انحصار وراثت

زمانی که شخصی فوت کند، اگر مایملکی داشته باشد، چه مبلغی ناچیز در یک حساب بانکی باشد و چه سرمایه ای عظیم در قالب اموال منقول و غیرمنقول، کلیه مایملک آن تا زمانی که سهم هریک از وراثت از ماترک متوفی مشخص گردد، قابل استفاده نخواهد بود. از این رو وراثت متوفی به دنبال انحصار ورثه افتاده تا طبق رای دادگاه در سایه قانون ارث سهم هر کدام از آنها از دارایی های متوفی مشخص شود. با توجه به رویه های اداری ایران این امر در حدود ۴-۶ ماه به طول می انجامد. پس از مدت مذکور که رای دادگاه سهم الارث وراثت را تعیین کرد، اگر هر کدام از آنها نسبت به این رای و میزان سهم خود اعتراضی داشته باشند، زمان ۶ ماهه فوق بعضا به دو برابر افزایش می یابد.

از طرفی هدف بیمه عمر این است که بازماندگان بیمه شده که تالمات روحی ناشی از فقدان او را تحمل میکنند، دچار آسیب های اقتصادی نشوند و حداقل از لحاظ مالی تامینی داشته باشند. اگر قرار باشد که این تامین پس از انحصار وراثت و مدت مذکور صورت گیرد، بیمه عمر در اجرای هدف خود ناکام می ماند؛ لذا بیمه گذار قبل از صدور بیمه نامه در فرم پیشنهاد، ذی نفعان در صورت فوت بیمه شده را تعیین کرده و بیمه شده نیز موافقت خود مبنی بر وجود این ذی نفعان را اعلام می دارد. در این قسمت همانطور که در نمونه فرم پیشنهاد مشاهده نمودید، سهم هر یک از ذی نفعان مشخص شده است؛ لذا بیمه گر به محض اطلاع از فوت بیمه شده و دریافت مدارک مورد نیاز می تواند نسبت به پرداخت سرمایه فوت در وجه ذی نفعان اقدام نماید بدون اینکه نیاز به انحصار ورثه داشته باشد.

لازم به ذکر است تعیین ذی نفعان و میزان سهم آنها از سرمایه فوت، لزوما طبق قوانین ارث از جمله سهم مشخص شده فرزندان دختر و پسر و ... نبوده و بیمه گذار می تواند اشخاص دیگری را هم در این فهرست بیاورد، مشروط به اینکه بیمه شده رضایت داشته باشد. حتی ذی نفع در صورت فوت یا حتی حیات بیمه نامه عمر میتواند شخص حقوقی باشد. در حال حاضر افرادی هستند که تمام یا بخشی از سرمایه بیمه نامه عمر خود را به نفع مراکز خیریه و عام المنفعه از جمله: بهزیستی، شیرخوارگاه ها، بیمارستان ها و ... اختصاص میدهند.

